Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2026/3896

2026 7 20

KOMISIJOS PRANEŠIMAS

Rekomendacinis dokumentas [1]

dėl reglamento (ES) 2023/1115 dėl su miškų naikinimu nesusijusių produktų [2]

(C/2026/3896)

Turinys

Puslapis

1. TERMINŲ „PATEIKIMAS RINKAI“, „TIEKIMAS RINKAI“ IR „EKSPORTAS“ APIBRĖŽTYS 3
   a) Pateikimas rinkai 4
   b) Tiekimas rinkai 4
   c) Eksportas 5
2. TERMINŲ „VEIKLOS VYKDYTOJAS“, „TOLESNIS TIEKIMO GRANDINĖS VEIKLOS VYKDYTOJAS“, „LABAI MAŽAS ARBA MAŽASIS PIRMINIS VEIKLOS VYKDYTOJAS“ IR „PREKIAUTOJAS“ APIBRĖŽTYS 5
   a) Veiklos vykdytojas 5
   b) Labai mažas arba mažasis pirminis veiklos vykdytojas 7
   c) Tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas 7
   d) Prekiautojas 7
3. ĮSIGALIOJIMO DATA ir TAIKYMO LAIKOTARPIS 8
4. IŠSAMUS PATIKRINIMAS 10
   a) Rizikos vertinimas ir rizikos mažinimas (10 ir 11 straipsniai) 11
   b) Nedidelė rizika 12
   c) Labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų pareigos 12
   d) Tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų ir prekiautojų pareigos 13
   e) Supaprastintas išsamus patikrinimas, t. y. pirkimas iš mažos rizikos šalių 13
   f) Sąveika su Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva ir Reglamentu dėl priverčiamojo darbo 14
5. TERMINO „TIEKIMO GRANDINĖS SUDĖTINGUMAS“ IŠAIŠKINIMAS 14
6. TEISĖTUMAS 15
   a) Atitinkami gamybos šalies teisės aktai 15
   b) Išsamus patikrinimas, susijęs su teisėtumu 17
7. PRODUKTŲ APRĖPTIS 19
   a) Paaiškinimas. Pakavimas ir pakavimo medžiagos 19
   b) Paaiškinimas. Atliekos ir regeneruoti bei perdirbti produktai 20
8. REGULIARI IŠSAMAUS PATIKRINIMO SISTEMOS PRIEŽIŪRA 22
9. SUDĖTINIAI PRODUKTAI 22
10. SERTIFIKAVIMO IR TREČIOSIOS ŠALIES ATLIEKAMO TIKRINIMO SISTEMŲ VAIDMUO ATLIEKANT RIZIKOS VERTINIMĄ IR MAŽINANT RIZIKĄ 24
    a) Sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemų vaidmuo 24
    b) Pagrindiniai faktai 26

[1] Nė viena šio rekomendacinio dokumento nuostata nepakeičia tiesioginės nuorodos į apibūdintas priemones, o Komisija neprisiima jokios atsakomybės už nuostolius ar žalą, patirtą dėl jame padarytų klaidų ar išdėstytų formuluočių. Galutinį sprendimą dėl reglamento aiškinimo gali priimti tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

[2] OL L 150, 2023 6 9, p. 206, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj.

11. NAUDOJIMAS ŽEMĖS ŪKIO TIKSLAIS 27
1. Įvadas 27
2. Paaiškinimas dėl miško pavertimo žeme, kurios paskirtis nėra naudojimas žemės ūkio tikslais 28
3. Termino „miškas“ apibrėžtis 29
4. Termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ apibrėžtis ir išimtys 30
a) Žemės ūkio paskirties paaiškinimas 30
b) Paaiškinimas dėl pagrindinio žemės naudojimo 31
c) Termino „žemės ūkio plantacija“ apibrėžtis 32
d) Termino „agrarinės miškininkystės sistema“ paaiškinimas 32
5. Paaiškinimas dėl žemės naudojimo, kai toje pačioje teritorijoje žemė naudojama pagal kelias paskirtis, taip pat dėl žemės registrų ir kadastrinių žemėlapių naudojimo 33

ĮVADAS

Reglamento (ES) 2023/1115 dėl tam tikrų su miškų naikinimu ir alinimu siejamų biržos prekių ir produktų tiekimo Sąjungos rinkai ir jų eksporto iš Sąjungos, kuriuo panaikinimas Reglamentas (ES) Nr. 995/2010, (toliau – Reglamentas, Miškų nenaikinimo reglamentas arba MNR) 15 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad Komisija gali parengti gaires, kad būtų palengvintas suderintas Reglamento įgyvendinimas.

Rekomendaciniu dokumentu siekiama pateikti informaciją apie tam tikrus MNR aspektus. Juo nepakeičiamos, nepapildomos ir iš dalies nekeičiamos MNR nuostatos, kuriomis nustatomos teisinės pareigos. Šis rekomendacinis dokumentas neturėtų būti vertinamas atskirai; juo turi būti naudojamasi ne kaip atskiru informacijos šaltiniu, bet kartu su teisės aktais.

Tačiau šis rekomendacinis dokumentas yra naudinga informacinė medžiaga visiems, kurie privalo laikytis MNR, nes jame išsamiau paaiškinamos tam tikros teisės akto teksto dalys, o tai reiškia, kad jis gali padėti veiklos vykdytojams ir prekiautojams susiorientuoti. Jis taip pat gali padėti nacionalinėms kompetentingoms institucijoms ir vykdymo užtikrinimo įstaigoms, taip pat nacionaliniams teismams įgyvendinti MNR ir užtikrinti jo vykdymą.

Šiame dokumente nagrinėjami klausimai buvo aptarti ir išplėtoti bendradarbiaujant su paskirtaisiais valstybių narių atstovais. Papildomi klausimai gali būti sprendžiami, kai bus įgyta daugiau MNR taikymo patirties, tokiu atveju rekomendacinis dokumentas būtų atitinkamai peržiūrėtas.

Dėl visų šiame rekomendaciniame dokumente nagrinėjamų klausimų reikėtų pažymėti, kad pagal 43 konstatuojamąją dalį Reglamento apibrėžtys grindžiamos Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO), Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (IPCC), Jungtinių Tautų aplinkos programos (UNEP) ir Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) darbu.

Trečiuoju rekomendacinio dokumento leidimu suteikiama daugiau aiškumo (be kita ko, dėl taikymo terminų) ir patikslinamos veiklos vykdytojams ir prekiautojams taikomos nuostatos, kad būtų galima paprasčiau ir veiksmingiau laikytis išsamaus patikrinimo ir atsekamumo reikalavimų. Jį reikėtų skaityti kartu su dažnai užduodamais klausimais, kuriuose pateikiama papildomų pavyzdžių ir paaiškinimų su atsakymais į įvairius suinteresuotųjų subjektų klausimus.

Proporcingumo principas yra vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų, taikomų aiškinant ir užtikrinant Sąjungos teisės aktų vykdymą ([3]) (įskaitant Sąjungos teisės aktų nuostatų vykdymo užtikrinimą valstybėse narėse), kartu atsižvelgiant į atitinkamas Sutarties nuostatas.

1. TERMINŲ „PATEIKIMAS RINKAI“, „TIEKIMAS RINKAI“ IR „EKSPORTAS“ APIBRĖŽTYS

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnis „Terminų apibrėžtys“; 4 straipsnis „Veiklos vykdytojų pareigos“; 4a straipsnis „Labai mažiems arba mažiesiems pirminiams veiklos vykdytojams taikoma supaprastinta tvarka“; 5 straipsnis „Tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų ir prekiautojų pareigos“

4 ir 4a straipsnyje veiklos vykdytojams ir 5 straipsnyje tolesniems tiekimo grandinės veiklos vykdytojams nustatytos pareigos pradedamos taikyti, kai atitinkamus produktus ketinama pateikti rinkai ar eksportuoti arba jie yra pateikiami rinkai ar eksportuojami. 5 straipsnyje prekiautojams nustatytos pareigos pradedamos taikyti, kai atitinkamas biržos prekes ar atitinkamus produktus ketinama tiekti rinkai arba jie yra tiekiami rinkai.

MNR tiekimo grandinės infografike pateikiama scenarijų apžvalga, kurioje paaiškinamos veiklos vykdytojų, tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų ir prekiautojų pareigos, vykdytinos Sąjungos rinkai pateikiant, jai tiekiant arba iš jos eksportuojant atitinkamus produktus.

([3]) Daugiau informacijos apie įgyvendinimą taip pat pateikiama dažnai užduodamų klausimų skiltyje, kurią galima rasti čia: Miškų nenaikinimo reglamento įgyvendinimas. Europos Komisija (europa.eu).

a) **Pateikimas rinkai**

Pagal 2 straipsnio 16 punktą, atitinkama biržos prekė ar atitinkamas produktas yra pateikiamas rinkai, jei jis Sąjungos rinkai tiekiamas **pirmą kartą**. Ši apibrėžtis neapima atitinkamų biržos prekių ar atitinkamų produktų, kurie jau buvo pateikti Sąjungos rinkai. Terminu „pateikimas rinkai“ daroma nuoroda ne į produkto tipą, bet į kiekvieną atskirą biržos prekę ar produktą, neatsižvelgiant į tai, ar tai yra vienetinis, ar serijinis gaminys.

b) **Tiekimas rinkai**

Pagal 2 straipsnio 18 punktą, atitinkamas produktas yra tiekiamas rinkai, jeigu jis **tiekiamas**:

— **siekiant jį platinti, vartoti arba naudoti Sąjungos rinkoje** – tai reiškia, kad atitinkamas produktas ar biržos prekė turi fiziškai būti ES, jie turi būti nuimti arba pagaminti ES arba importuoti į ES ir jiems turi būti įforminta išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūra. Į ES importuojami atitinkami produktai Sąjungos prekių statusą įgyja tik tada, kai jie įvežami į Sąjungos muitų teritoriją ir muitinės išleidžiami į laisvą apyvartą. Atitinkami produktai, kuriems įforminamos kitos nei išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūros (pvz., muitinis sandėliavimas, laikinasis įvežimas perdirbti, laikinasis įvežimas, tranzitas), nelaikomi pateiktais rinkai pagal MNR,

ir

— **vykdant komercinę veiklą** – tai veikla, vykdoma su verslu susijusiomis aplinkybėmis, kaip apibrėžta 2 straipsnio 19 punkte. Komercinė veikla gali būti vykdoma už atlygį arba nemokamai. Tiek tiekimas nekomerciniams vartotojams, tiek veikla, už kurią nemokama, patenka į MNR taikymo sritį (pvz., dovanojimas ar veikla *pro bono*). Reglamentu nenustatomi reikalavimai nekomerciniams vartotojams, nes privatus naudojimas ir vartojimas nepatenka į MNR taikymo sritį.

Todėl terminas **„tiekimas rinkai“** turėtų būti suprantamas kaip atvejis, kai prekiautojas atitinkamus produktus Sąjungos rinkai tiekia tiek i) platinimo, vartojimo arba naudojimo tikslais, tiek ii) vykdydamas savo komercinę veiklą.

Todėl terminas **„pateikimas rinkai“** turėtų būti suprantamas kaip atvejis, kai veiklos vykdytojas atitinkamą produktą Sąjungos rinkai tiekia i) platinimo, vartojimo arba naudojimo tikslais, ii) pirmą kartą ir iii) vykdydamas komercinę veiklą.

Bendros terminų „veiklos vykdytojas“ (MNR 2 straipsnio 15 punktas), „labai mažas arba mažasis pirminis veiklos vykdytojas“, „tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas“ (MNR 2 straipsnio 15a ir 15b punktai) ir „vykdant komercinę veiklą“ (MNR 2 straipsnio 19 punktas) apibrėžtys reiškia, kad bet kuriam asmeniui, kuris pateikia atitinkamą produktą rinkai

a) siekdamas jį platinti komerciniams arba nekomerciniams vartotojams, t. y., pavyzdžiui, parduoti arba pateikti nemokamai,

b) perdirbimo tikslais arba

c) siekdamas jį naudoti savo paties verslui,

bus taikomas MNR.

Todėl terminas **„atitinkami produktai, įvežami į rinką“** turėtų būti suprantamas kaip atvejis, kai atitinkamiems produktams vienu metu yra:

— įforminama išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūra ir juos ketinama pateikti Sąjungos rinkai. Tik muitinės į laisvą apyvartą išleisti produktai laikomi pateiktais Sąjungos rinkai. Kitos nei išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūros (pvz., muitinis sandėliavimas, laikinasis įvežimas perdirbti, laikinasis įvežimas, tranzitas) nepatenka į MNR taikymo sritį,

ir

— juos ketinama pateikti Sąjungos rinkai, t. y. tiekti vykdant komercinę veiklą (B2B ir B2C).

— Produktams, tiesiogiai skirtiems asmeniniam naudojimui arba vartojimui (C2C) Sąjungos muitų teritorijoje (pvz., kai asmuo tokius produktus atsiveža iš kelionės už ES ribų savo asmeniniam naudojimui ar vartojimui), MNR netaikomas.

c) **Eksportas**

Pagal 2 straipsnio 37 punktą, terminas „eksportas“ reiškia Reglamento (ES) Nr. 952/2013 ([4]) 269 straipsnyje nustatytą muitinės eksporto procedūrą ir yra susijęs su Sąjungos prekėmis, kurios turi būti išvežtos iš Sąjungos muitų teritorijos.

Reglamento (ES) Nr. 952/2013 269 straipsnyje nustatyta, kad eksporto procedūra netaikoma: a) prekėms, kurioms įforminta laikinojo išvežimo perdirbti procedūra; b) prekėms, išvežamoms iš Sąjungos muitų teritorijos po to, kai joms buvo įforminta galutinio vartojimo procedūra; c) prekėms, kurios tiekiamos kaip PVM ar akcizais neapmokestinamos orlaivių ar laivų atsargos, nepaisant orlaivio ar laivo paskirties vietos, kai reikia tokio tiekimo įrodymo; d) prekėms, kurioms įforminta vidinio tranzito procedūra; e) prekėms, laikinai išvežtoms iš Sąjungos muitų teritorijos pagal Reglamento (ES) Nr. 952/2013 155 straipsnį.

Reeksportas, nurodytas Reglamento (ES) Nr. 952/2013 270 straipsnyje, nepatenka į MNR taikymo sritį. Šiuo atžvilgiu reeksportas reiškia, kad atitinkama biržos prekė ar atitinkamas produktas neįgijo Sąjungos prekių statuso ir jie yra išvežami iš Sąjungos muitų teritorijos po to, kai, pvz., pateikiama reeksporto deklaracija.

Todėl terminas „atitinkami produktai, išvežami iš rinkos“ turėtų būti suprantamas kaip atvejis, kai vykdant komercinę veiklą atitinkami produktai deklaruojami muitinės eksporto procedūrai įforminti.

2. TERMINŲ „VEIKLOS VYKDYTOJAS“, „TOLESNIS TIEKIMO GRANDINĖS VEIKLOS VYKDYTOJAS“, „LABAI MAŽAS ARBA MAŽASIS PIRMINIS VEIKLOS VYKDYTOJAS“ IR „PREKIAUTOJAS“ APIBRĖŽTYS

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnis „Terminų apibrėžtys“; 7 straipsnis „Trečiosiose valstybėse įsisteigusių veiklos vykdytojų vykdomas pateikimas rinkai“

Kiekvieno atitinkamo produkto atveju turi būti įvertinta, ar fizinis arba juridinis asmuo laikytinas veiklos vykdytoju, tolesniu tiekimo grandinės veiklos vykdytoju arba prekiautoju. Jei tas asmuo pateikia rinkai, eksportuoja ir (arba) tiekia rinkai kelis atitinkamus produktus, jis gali vienu metu atlikti kelis vaidmenis, priklausomai nuo jo padėties kiekvieno produkto tiekimo grandinėje.

a) **Veiklos vykdytojas**

Pagal 2 straipsnio 15 punktą, **veiklos vykdytojas** yra fizinis arba juridinis asmuo,

— kuris vykdydamas komercinę veiklą

— atitinkamus produktus pateikia rinkai arba juos eksportuoja ir

— kuris nėra tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas.

Kad būtų galima nuosekliai nustatyti veiklos vykdytojus, jų vaidmenis galima atskirti pagal tai, kaip jų atitinkami produktai pateikiami Sąjungos rinkai, o tai priklauso nuo to, ar jie gaminami ES, ar už jos ribų.

— Jei tai atitinkami produktai, pagaminti **ES** pagal 2 straipsnio 14 punktą, veiklos vykdytojas paprastai yra asmuo, kuris juos po to, kai jie buvo pagaminti, platina.

([4]) 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, (OL L 269, 2013 10 10, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj).

— Jei tai atitinkamos biržos prekės ar atitinkami produktai, pagaminti **už ES ribų**:

  — o veiklos vykdytojas paprastai yra asmuo, veikiantis kaip importuotojas, kai atitinkamos biržos prekės ar atitinkami produktai deklaruojami išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūrai įforminti. Importuotojas yra asmuo, nurodytas pateikiant atitinkamą muitinės deklaracijos duomenų elementą, t. y.:

    — duomenų elementą 13 04 000 000 – „importuotojas“ (Deleguotojo reglamento (ES) 2015/2446 ([5]) B priedas);

    — ES muitinės duomenų modelio (EUCDM) ankstesnės versijos duomenų elementą DE 3/15;

    — užpildant bendrojo administracinio dokumento 8 langelį „gavėjas“;

  — o jeigu asmuo, veikiantis kaip importuotojas, kai atitinkamos biržos prekės ar atitinkami produktai deklaruojami išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūrai įforminti, nėra įsisteigęs ES, veiklos vykdytoju taip pat laikomas pirmasis ES įsisteigęs fizinis arba juridinis asmuo, kuris tiekia atitinkamus produktus rinkai, t. y. nors jis nėra veiklos vykdytojas pagal 2 straipsnio 15 arba 15a punktuose pateiktas apibrėžtis, jam taikomos veiklos vykdytojo pareigos pagal 7 straipsnį. Šiuo reikalavimu papildoma už Sąjungos ribų įsisteigusio veiklos vykdytojo pareiga ir siekiama užtikrinti, kad visada būtų bent vienas atsakingas subjektas, kuris yra įsisteigęs ES;

  — o jeigu atitinkamam produktui įforminama muitinės išleidimo į laisvą apyvartą procedūra ir jis tiesiogiai tiekiamas galutiniam vartotojui (pvz., internetinės ar nuotolinės prekybos atveju), vartotojas (t. y. fizinis asmuo, kuris veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo prekyba, verslu, amatu ar profesija) niekada nebus veiklos vykdytojas pagal MNR, net jei muitinės deklaracijoje jis deklaruojamas kaip importuotojas. Veiklos vykdytojas yra asmuo, kuris faktiškai tiekia produktą vykdydamas komercinę veiklą, kaip tai suprantama 2 straipsnio 18 ir 19 punktuose, pvz., gamintojas, pardavėjas, internetinės prekybos mažmenininkas arba realizavimo paslaugų tiekėjas. Papildomos informacijos apie elektroninės prekybos ypatumus galima rasti dažnai užduodamuose klausimuose.

— Jei tai atitinkami produktai, **importuojami** į ES, termino „veiklos vykdytojas“ apibrėžtis nepriklauso nuo produkto nuosavybės pasikeitimo ir kitų sutartimis įformintų susitarimų.

— Tuo atveju, kai rinkai pateikiamas **vidaus** produktas, veiklos vykdytojas paprastai yra asmuo, kuriam biržos prekė ar produktas priklauso pardavimo metu. Tačiau tai gali priklausyti nuo konkrečių sutartimi įforminto susitarimo aplinkybių. Kai asmuo sudaro sutartį, pagal kurią kitai sutarties šaliai leidžiama gaminti atitinkamą biržos prekę, gamybą vykdanti sutarties šalis laikoma veiklos vykdytoju, jei ji tiesiogiai ir automatiškai tampa produkto savininke vien dėl paties gamybos fakto (pvz., medžių nukirtimo arba veršelio atsivedimo). Taip nėra tuo atveju, kai taikomoje nacionalinėje teisėje arba sutartyje numatyta, kad fizinis arba juridinis asmuo nuosavybės teisę po gamybos perleidžia kitai sutarties šaliai (žr. 2024 m. lapkričio 21 d. Sprendimą C-370/23 ([6])).

— Jei tai atitinkami produktai, **eksportuojami** iš Sąjungos, veiklos vykdytojas paprastai yra asmuo, veikiantis kaip eksportuotojas, kai atitinkami produktai deklaruojami muitinės eksporto procedūrai įforminti. Eksportuotojas yra asmuo, nurodytas pateikiant atitinkamą muitinės deklaracijos duomenų elementą, t. y.:

  — o duomenų elementą 13 01 000 000 „eksportuotojas“ (Deleguotojo reglamento (ES) 2015/2446 B priedas);

  — o ES muitinės duomenų modelio (EUCDM) ankstesnės versijos duomenų elementą DE 3/1;

  — o užpildant bendrojo administracinio dokumento 2 langelį „Siuntėjas / eksportuotojas“.

([5]) 2015 m. liepos 28 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/2446, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013 papildomas išsamiomis taisyklėmis, kuriomis patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos, (OL L 343, 2015 12 29, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2015/2446/oj).

([6]) ECLI:EU:C:2024:972.

Paslaugų teikėjai, teikiantys logistikos ar techninės pagalbos paslaugas (pavyzdžiui, ekspeditoriai arba atstovai muitinėje, kurie neturi nuosavybės ar panašių teisių į produktus, kuriuos jie tvarko), nėra nei veiklos vykdytojai, nei prekiautojai, kaip tai suprantama pagal Reglamentą, jeigu jie nepateikia ar netiekia produktų rinkai arba jų neeksportuoja.

Veiklos vykdytojų vaidmuo ir pareigos išsamiau paaiškinti remiantis scenarijais, pateiktais MNR tiekimo grandinės infografike ir dažnai užduodamuose klausimuose.

b) **Labai mažas arba mažasis pirminis veiklos vykdytojas**

Pagal 2 straipsnio 15a punktą, **labai mažas arba mažasis pirminis veiklos vykdytojas** yra fizinis asmuo arba bet kokios teisinės formos labai maža įmonė ar mažoji įmonė, kaip tai suprantama Direktyvos 2013/34/ES 3 straipsnio atitinkamai 1 dalyje ir 2 dalies pirmoje pastraipoje, įsisteigęs šalyje, pagal MNR 29 straipsnį priskiriamoje mažos rizikos kategorijai:

i) kuris pateikia rinkai arba eksportuoja atitinkamus produktus,

ii) kuriuos pats išaugino, nuėmė, gavo arba užaugino atitinkamuose žemės sklypuose arba, galvijų atveju, toje šalyje esančiuose ūkiuose,

iii) ir kuris tai daro vykdydamas komercinę veiklą.

Tai apima veiklos vykdytojus, kurie viršija bent dviejų iš trijų Direktyvos 2013/34/ES 3 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies pirmoje pastraipoje nustatytų kriterijų ribas, tačiau gali įrodyti, kad jų bendros balanso sumos, grynosios apyvartos ir vidutinio darbuotojų skaičiaus dalys finansiniais metais, susijusios su atitinkamomis biržos prekėmis arba atitinkamais produktais, neviršija bent dviejų iš trijų tų kriterijų ribų.

Terminas „labai mažas arba mažasis pirminis veiklos vykdytojas“ yra 2 straipsnio 15 punkte pateiktos veiklos vykdytojo apibrėžties dalis. Šiose gairėse, jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos į „veiklos vykdytoją“ turėtų būti suprantamos kaip apimančios „labai mažą arba mažąjį pirminį veiklos vykdytoją“.

Labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų vaidmuo ir pareigos išsamiau paaiškinti remiantis scenarijais, pateiktais MNR tiekimo grandinės infografike ir dažnai užduodamuose klausimuose.

c) **Tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas**

Pagal 2 straipsnio 15b punktą, **tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas** yra fizinis arba juridinis asmuo:

— kuris pateikia rinkai arba eksportuoja atitinkamus produktus, pagamintus naudojant atitinkamus produktus,

— dėl kurių visų pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas arba supaprastinta deklaracija,

— ir kuris tai daro vykdydamas komercinę veiklą.

Taigi tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas yra asmuo, kuris pateikia rinkai arba eksportuoja atitinkamą produktą, pagamintą naudojant kitus atitinkamus produktus, dėl kurių visų pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas arba supaprastinta deklaracija. Paprastai tai reiškia atitinkamo produkto, kuris priskiriamas naujam SS kodui ir pagamintas naudojant kitus atitinkamus produktus (pvz., komponentus ar žaliavas), dėl kurių jau pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas arba supaprastinta deklaracija, pateikimą rinkai. Eksporto atveju tolesnio tiekimo grandinės veiklos vykdytojo vaidmenį lemia tai, kad eksportuojamas atitinkamas produktas, dėl kurio pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas ar supaprastinta deklaracija, arba eksportuojamas atitinkamas produktas, pagamintas naudojant kitus atitinkamus produktus (pvz., komponentus ar žaliavas), dėl kurių anksčiau buvo pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas ar supaprastinta deklaracija.

Pavyzdžiui, šokolado gamintojas, perkantis kakavos pupeles (SS kodas 1801 00, patenkantis į taikymo sritį) Sąjungos rinkoje ir vėliau gaminantis šokolado plyteles (SS kodas 1806, patenkantis į taikymo sritį) bei jas pateikiantis Sąjungos rinkai arba eksportuojantis, būtų laikomas tolesniu tiekimo grandinės veiklos vykdytoju.

Tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų vaidmuo ir pareigos išsamiau paaiškinti remiantis scenarijais, pateiktais MNR tiekimo grandinės infografike ir dažnai užduodamuose klausimuose.

d) **Prekiautojas**

— Pagal 2 straipsnio 17 punktą **prekiautojas** yra tiekimo grandinėje veikiantis asmuo, kuris nėra veiklos vykdytojas ar tolesnis tiekimo grandinės veiklos vykdytojas ir kuris: vykdydamas komercinę veiklą

— rinkai tiekia atitinkamus produktus.

Taigi prekiautojas yra veiklos vykdytojo arba tolesnio tiekimo grandinės veiklos vykdytojo apibrėžčių (žr. pirmiau) neatitinkantis juridinis asmuo, kuris produktus rinkai ne pateikia, o tik tiekia, kaip apibrėžta 2 straipsnio 18 punkte.

Prekiautojų vaidmuo ir pareigos išsamiau paaiškinti remiantis scenarijais, pateiktais MNR tiekimo grandinės infografike ir dažnai užduodamuose klausimuose.

3. **ĮSIGALIOJIMO DATA IR TAIKYMO LAIKOTARPIS**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 1 straipsnio „Dalykas ir taikymo sritis“ 2 dalis; 37 straipsnis „Panaikinimas“; 38 straipsnis „Įsigaliojimas ir taikymo pradžios data“

MNR įsigaliojo 2023 m. birželio 29 d. Pagal Reglamentą (ES) 2025/2650 ([7]), kuriuo iš dalies keičiamos MNR nuostatos, susijusios su jo taikymo pradžios data, dauguma veiklos vykdytojų, tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų ir prekiautojų pareigų ir kompetentingų institucijų pareigų, įskaitant 3–13 straipsniuose, 16–24 straipsniuose, 26, 31 ir 32 straipsniuose nustatytas pareigas, taikomos nuo **2026 m. gruodžio 30 d.**

Veiklos vykdytojams, kurie yra **labai mažos arba mažosios įmonės** (pagal atitinkamai Direktyvos 2013/34/ES 3 straipsnio 1 ar 2 dalies pirmą pastraipą), įsteigtos ne vėliau kaip 2024 m. gruodžio 31 d., 3–13, 16–24, 26, 31 ir 32 straipsniuose nustatytos pareigos taikomos nuo **2027 m. birželio 30 d.**, išskyrus dėl produktų, įtrauktų į Reglamento Nr. 995/2010, kuriuo nustatomos veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną ir medienos produktus, pareigos ([8]), (toliau – ESMR) priedą. Tai reiškia, kad nuo Reglamento įsigaliojimo (2023 m. birželio 29 d.) iki taikymo pradžios (2026 m. gruodžio 30 d. (mažosioms įmonėms arba labai mažoms įmonėms, įsteigtoms iki 2024 m. gruodžio 31 d., ji atidėta iki 2027 m. birželio 30 d.) taikomas **pereinamasis laikotarpis**, kuriuo atitinkamas biržos prekes ir produktus Sąjungos rinkai pateikiantiems ar tiekiantiems arba iš jos eksportuojantiems veiklos vykdytojams ir prekiautojams pagrindinės MNR nustatytos pareigos netaikomos.

Visoms biržos prekėms ir susijusiems atitinkamiems produktams, **išskyrus medieną ir medienos produktus, kuriems taikomas ESMR priedas**, **taikomos šios taisyklės** (išsamūs paaiškinimai pateikti dažnai užduodamų klausimų dokumento 9 skirsnyje):

— jei atitinkama biržos prekė ar atitinkamas produktas rinkai pateikiami atitinkamam veiklos vykdytojui taikomu pereinamuoju laikotarpiu, MNR nustatytos pareigos veiklos vykdytojui netaikomos;

— be to, atitinkamiems produktams, tolesnio tiekimo grandinės veiklos vykdytojo pateiktiems ar tiekiamiems rinkai po taikymo pradžios dienos ir pagamintiems tik iš biržos prekių ar produktų, pateiktų rinkai pereinamuoju laikotarpiu, MNR pareigos nebus taikomos. Tai reiškia, kad atidėjus taikymo pradžią **mažosioms ir labai mažoms įmonėms** (iki 2027 m. birželio 30 d.), tais atvejais, kai jos pateikia rinkai produktus, nuo MNR pareigų bus atleisti ir tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai bei tolesnėje tiekimo grandinės grandyje veikiantys prekiautojai, kurie prekiauja šiais produktais ar jų išvestiniais produktais;

— pirmiau aprašytais atvejais veiklos vykdytojų pareiga bus tik surinkti pakankamai svarių ir patikrinamų įrodymų, kad atitinkamas produktas iš pradžių buvo pateiktas rinkai iki (atidėtos) Reglamento taikymo pradžios;

— dėl **atitinkamo išvestinio produkto dalių**, pagamintų su kitais atitinkamais produktais, rinkai pateiktais nuo 2026 m. gruodžio 30 d. (arba nuo 2027 m. birželio 30 d. labai mažų arba mažųjų įmonių atveju), veiklos vykdytojams ir tolesniems tiekimo grandinės veiklos vykdytojams, pateikiantiems produktus rinkai, ir prekiautojams bus taikomos standartinės Reglamento pareigos, nepaisant to, kad kai kurioms kitoms dalims gali būti taikomas pereinamasis laikotarpis.

([7]) OL L, 2025/2650, 2025 12 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/2650/oj.
([8]) OL L 295, 12.11.2010, p. 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2010/995/oj.

Pagal **MNR 1 straipsnio 2 dalį**, MNR netaikomas, jei atitinkami produktai buvo **pagaminti** iki 2023 m. birželio 29 d. Gamybos laikas ir vieta yra atitinkamos biržos prekės pagaminimo data ir pagaminimo vieta; tai taikoma ir biržos prekėms, ir išvestiniams produktams. Daugelio biržos prekių gamybos data yra derliaus nuėmimo arba nukirtimo laikas, išskyrus **galvijų produktus** – jų atveju gamybos laikas yra galvijo atsivedimo diena.

Toliau pateiktoje lentelėje nurodyta, kaip Reglamentas (ES) 2023/1115 taikomas į jo taikymo sritį patenkantiems atitinkamiems produktams, išskyrus medieną ir medienos produktus, kuriems taikomas ESMR priedas:

		Atitinkamos biržos prekės arba atitinkamo produkto pateikimo ES rinkai data	
Atitinkami produktai	Atitinkamos biržos prekės pagaminimo data	Iki 2026 m. gruodžio 30 d., o labai mažiems ir mažiesiems veiklos vykdytojams – iki 2027 m. birželio 30 d.	Nuo 2026 m. gruodžio 30 d. (imtinai) didelėms ir vidutinėms įmonėms ir nuo 2027 m. birželio 30 d. (imtinai) labai mažiems ir mažiesiems veiklos vykdytojams
Į Reglamento (ES) 2023/1115 I priedą įtraukti galvijų, kakavos, kavos, alyvpalmių aliejaus, kaučiuko, sojos produktai	Iki 2023 m. birželio 29 d.	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.
	Nuo 2023 m. birželio 29 d. (imtinai)	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.	**Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) taikomas.**
Į Reglamento (ES) 2023/1115 I priedą įtraukti, bet į Reglamento (ES) Nr. 995/2010 (ESMR) priedą neįtraukti medienos produktai	Iki 2023 m. birželio 29 d.	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.
	Nuo 2023 m. birželio 29 d. (imtinai)	Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) netaikomas.	**Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR) taikomas.**

Į ESMR priedą įtrauktai **medienai ir medienos produktams** pagal MNR 37 straipsnio 3 dalį taikomos specialios taisyklės:

— mediena ir medienos produktai, pagaminti (paruošti) iki 2023 m. birželio 29 d. ir:

  — o pateikti rinkai iki 2026 m. gruodžio 30 d. – tokie produktai ir jų išvestiniai produktai turi atitikti ESMR taisykles; jei išvestiniams produktams ESMR priedas netaikomas, tiems produktams nebūtų taikomas nei ESMR, nei MNR;

  — o pateikti rinkai nuo 2026 m. gruodžio 30 d. iki 2029 m. gruodžio 31 d.: ESMR taisyklės ir toliau taikomos produktams, kuriems taikomas ESMR priedas (žr. pirmiau);

  — o pateikti rinkai nuo 2029 m. gruodžio 31 d. – tokie produktai ir jų išvestiniai produktai turi atitikti MNR 3 straipsnio taisykles;

— mediena ir medienos produktai, pagaminti nuo 2023 m. birželio 29 d. iki 2026 m. gruodžio 30 d. ir:

  — o pateikti rinkai iki 2026 m. gruodžio 30 d. – tokie produktai ir jų išvestiniai produktai turi atitikti ESMR taisykles; jei išvestiniams produktams ESMR priedas netaikomas, tiems produktams nebūtų taikomas nei ESMR, nei MNR;

  — o pateikti rinkai nuo 2026 m. gruodžio 30 d. – tokie produktai ir jų išvestiniai produktai turi atitikti ESMR taisykles;

— nuo 2026 m. gruodžio 30 d. pagaminta (paruošta) mediena ir medienos produktai turi atitikti MNR taisykles.

Toliau pateiktoje lentelėje nurodyta, kuris teisės aktas taikomas į Reglamento Nr. 995/2010 priedą įtrauktiems medienos produktams:

		Atitinkamos biržos prekės arba atitinkamo produkto pateikimo ES rinkai data		
Atitinkami produktai	Pagaminimo data	Iki 2026 m. gruodžio 30 d.	Nuo 2026 m. gruodžio 30 d. (imtinai) iki 2029 m. gruodžio 30 d. (imtinai)	Nuo 2029 m. gruodžio 31 d. (imtinai)
Reglamento (ES) Nr. 995/2010 (ESMR) priede nurodyta mediena ir medienos produktai	Iki 2023 m. birželio 29 d.	Reglamentas (ES) Nr. 995/2010 (ESMR)	Reglamentas (ES) Nr. 995/2010 (ESMR)	**Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR)**
	Nuo 2023 m. birželio 29 d. (imtinai)	Reglamentas (ES) Nr. 995/2010 (ESMR)	**Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR)**	**Reglamentas (ES) 2023/1115 (MNR)**

Aiškinamasis klausimas ir atsakymas. Ar nuo 2026 m. gruodžio 30 d. rinkai pateiktiems popieriaus gaminiams, kurie pagaminti iš 2023 m. birželio 29 d. – 2026 m. gruodžio 30 d. laikotarpiu paruoštos ir rinkai pateiktos medienos, privalomas išsamaus patikrinimo pareiškimas arba supaprastinta deklaracija?

Tokiais atvejais paruošta mediena ir iš jos pagaminti produktai privalo atitikti ESMR. Išsamaus patikrinimo pareiškimo arba supaprastintos deklaracijos jiems nereikia, nes šis reikalavimas taikomas produktams, kurie patenka į MNR taikymo sritį.

4. **IŠSAMUS PATIKRINIMAS**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 26 punktas; 4, 4a ir 5 straipsniai – veiklos vykdytojų ir tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų bei prekiautojų pareigos; 8 straipsnis „Išsamus patikrinimas“; 9 straipsnis „Informacijos pateikimo reikalavimai“; 10 straipsnis „Rizikos vertinimas“

Pagal 4 straipsnio 1 dalį, **visi** veiklos vykdytojai (įskaitant labai mažus arba mažuosius pirminius veiklos vykdytojus, kuriems pagal 13 straipsnį taikomas supaprastintas išsamus patikrinimas), prieš pateikdami rinkai arba eksportuodami atitinkamus produktus, atlieka išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį, kad įrodytų, jog atitinkami produktai atitinka 3 straipsnį. Šiuo tikslu, remdamiesi 12 straipsnio 1 dalimi, veiklos vykdytojai sukuria ir nuolat atnaujina procedūrų ir priemonių sistemą, t. y. išsamaus patikrinimo sistemą.

8 straipsnyje nustatytais išsamaus patikrinimo reikalavimais reikalaujama, kad veiklos vykdytojai:

— pagal 8 ir 9 straipsnius iš kiekvieno tiekėjo rinktų informaciją, dokumentus ir, kai aktualu, duomenis apie atitinkamus produktus, kuriems taikomas MNR, (išvardyti I priede),

— patikrintų ir išanalizuotų tą informaciją kartu su kita kontekstine informacija ir tuo remdamiesi atliktų **rizikos vertinimą** pagal 10 straipsnį, ir

— taikytų **rizikos mažinimo priemones** pagal 11 straipsnį, išskyrus atvejus, kai pagal 10 straipsnį atlikus rizikos vertinimą padaroma išvada, kad rizikos, jog atitinkami produktai neatitiks reikalavimų, nėra arba ji yra nedidelė.

Veiklos vykdytojai yra atsakingi už išsamų savo verslo veiklos tyrimą ir analizę, o tam reikia rinkti informaciją, duomenis ir dokumentus, reikalingus 9 straipsnyje nustatytiems informacijos pateikimo reikalavimams įvykdyti, analizuoti juos atliekant rizikos vertinimą (10 straipsnis) ir prireikus imtis rizikos mažinimo priemonių (11 straipsnis), išskyrus atvejus, kai neatitikties rizika vertinama kaip nedidelė.

Visi veiklos vykdytojai, įskaitant labai mažus arba mažuosius pirminius veiklos vykdytojus ir veiklos vykdytojus, kuriems pagal 13 straipsnį taikomas supaprastintas išsamus patikrinimas, privalo įvykdyti 9 straipsnyje nustatytus informacijos pateikimo reikalavimus.

Veiklos vykdytojai, įskaitant labai mažus arba mažuosius pirminius veiklos vykdytojus, pateikiantys rinkai arba eksportuojantys atitinkamus produktus, pagamintus mažos rizikos šalyse, kuriems pagal 13 straipsnį taikomas supaprastintas išsamus patikrinimas, neprivalo vykdyti pareigų pagal 10 ir 11 straipsnius, kad sumažintų riziką iki nedidelės, išskyrus atvejus, kai veiklos vykdytojai gauna arba sužino informaciją, rodančią riziką, kad atitinkamas produktas, kurį jie ketina pateikti rinkai arba eksportuoti, gali neatitikti reglamento. Daugiau informacijos pateikta c ir e punktuose.

a) **Rizikos vertinimas ir rizikos mažinimas (10 ir 11 straipsniai)**

Veiklos vykdytojai, kurie privalo atlikti rizikos vertinimą ir imtis rizikos mažinimo priemonių pagal 10 ir 11 straipsnius, savo išsamaus patikrinimo sistemoje pagal 10 straipsnio 2 dalį turi nurodyti rizikos vertinimo kriterijus, kurie, jų manymu, yra susiję su atitinkamais produktais, kuriuos jie ketina pateikti Sąjungos rinkai arba iš jos eksportuoti. Taigi rizikos vertinimo kriterijai privalo būti pritaikyti atitinkamiems produktams, kuriuos veiklos vykdytojas ketina pateikti rinkai arba iš jos eksportuoti.

Duomenų rinkimas, rizikos vertinimas ir rizikos mažinimas privalo būti susiję priežastiniu ryšiu ir juos vykdant turi būti atsižvelgiama į veiklos vykdytojo verslo veiklos ir atitinkamų produktų tiekimo grandinių ypatybes.

10 straipsnio 2 dalyje nurodyta papildoma kontekstinė informacija, kurios reikia rizikos lygiui įvertinti, pavyzdžiui, miškų būklė gamybos šalyje.

Jei produktai gaminami iš biržos prekių, gautų iš kelių šaltinių arba geografinių vietų, būtina įvertinti riziką, susijusią su kiekvienu šaltiniu arba geografine vieta.

Remiantis surinktais duomenimis, turi būti atliekamos tiksliai apibrėžtos rizikos analizės užduotys ir turi būti nustatytos rizikos kategorijos, taip pat su jomis susijusios būtinos rizikos mažinimo priemonės. Kadangi rizikos lygis priklauso nuo daugelio veiksnių, jį veiklos vykdytojai gali įvertinti tik kiekvienu atveju atskirai.

Rizikos vertinimą galima atlikti įvairiais būdais, tačiau dėl kiekvieno atitinkamo produkto veiklos vykdytojas privalo atsižvelgti į 10 straipsnio 2 dalyje išvardytus kriterijus. Be kita ko, reikėtų atsakyti į toliau pateiktus klausimus ir apsvarstyti toliau nurodytus aspektus.

— *Kur produktas buvo pagamintas?*

Kuriam rizikos lygiui pagal 29 straipsnį yra priskirta gamybos šalis arba jos dalys ([9])? Koks yra miško dangos lygis ir koks yra miškų alinimo ar miškų naikinimo mastas (lygis) gamybos šalyje ar jos dalyse? Koks yra neteisėtos atitinkamos biržos prekės gamybos mastas (lygis) šalyje ar jos dalyse?

— *Kokia yra konkrečiam produktui būdinga rizika?*

Įvairūs MNR I priede išvardyti atitinkami produktai gaminami labai skirtingai, o tai turės įtakos neatitikties rizikai. Pavyzdžiui, kai kuriuose produktuose yra žaliavų, pagamintų šimtuose atskirų geografinių vietovių, arba gamybos metu jie labai apdorojami cheminiais ar fiziniais metodais.

— *Ar tiekimo grandinė sudėtinga?*

Terminas „tiekimo grandinės sudėtingumas“ paaiškintas 5 skirsnyje.

— *Ar yra požymių, kad tiekimo grandinėje veikianti įmonė dalyvauja neteisėtoje, su miškų naikinimu ar alinimu susijusioje veikloje?*

Yra didesnė rizika, kad atitinkamos biržos prekės ar produktai, įsigyti iš įmonės, kuri yra susijusi su neteisėta veikla, miškų naikinimu ar alinimu, neatitiks reikalavimų. Ar buvo pateikta pagrįstų skundų dėl tiekimo grandinėje veikiančių įmonių pagal 31 straipsnį? Ar kurios nors tiekimo grandinėje veikiančios įmonės yra pažeidusios atitinkamus teisės aktus ([10]) ir valstybė joms skyrė sankcijas už tokių teisės aktų pažeidimą?

([9]) Atkreipkite dėmesį, kad jei konkretus rizikos lygis nepriskirtas, šalis priskiriama prie standartinės rizikos kategorijos.
([10]) Susijusius su neteisėtumu, miškų naikinimu ir alinimu.

— *Ar iš sertifikavimo ar trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemų galima gauti papildomos informacijos apie tai, kaip tiekimo grandinėje veikiančios įmonės laikosi MNR reikalavimų?*

Trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemų vaidmuo paaiškintas 10 skirsnyje.

— *Ar atitinkami produktai buvo pagaminti laikantis atitinkamų gamybos šalies teisės aktų?*

Atitinkami gamybos šalies teisės aktai apibrėžti 2 straipsnio 40 punkte. Daugiau informacijos apie teisėtumo reikalavimus pateikiama 6 skirsnyje.

— *Ar yra susirūpinimą keliančių klausimų dėl gamybos ir kilmės šalies arba jų dalių, pavyzdžiui, korupcijos lygio, dokumentų ir duomenų klastojimo paplitimo, teisėsaugos nepakankamumo, tarptautinių žmogaus teisių pažeidimų, ginkluoto konflikto arba JT Saugumo Tarybos ar Europos Sąjungos Tarybos taikomų sankcijų?*

Tai gali sumenkinti kai kurių dokumentų, kuriais įrodoma atitiktis taikytiniems teisės aktams, patikimumą. Todėl reikėtų atsižvelgti į valstybės korupcijos lygį, verslo rizikos rodiklius ir kitus susijusius rodiklius.

— *Ar tiekėjas pateikė visus dokumentus, kuriais patvirtinama atitiktis taikytiniems teisės aktams, ir ar juos galima nedelsiant patikrinti?*

Jei visi susiję dokumentai yra parengti ir su jais galima susipažinti veiklos vykdytojų prašymu, tuomet labiau tikėtina, kad tiekimo grandinė yra tinkamai suformuota ir tiekėjas žino MNR reikalavimus.

b) **Nedidelė rizika**

Nedidelės rizikos sąvoka turėtų būti suprantama pagal 2 straipsnio 26 punktą, o tai reiškia, kad, remiantis išsamiu tiek su konkrečiu produktu susijusios, tiek bendros informacijos vertinimu pagal 10 straipsnį ir, kai reikia, tinkamų rizikos mažinimo priemonių taikymu pagal 11 straipsnį, *nekyla susirūpinimas*, kad biržos prekės ar produktai neatitiks 3 straipsnio a punkto (jie nesusiję su miškų naikinimu) arba b punkto (jie pagaminti teisėtai, pagal atitinkamus gamybos šalies teisės aktus).

10 straipsnio 2 dalyje pateiktas rizikos vertinimo kriterijų sąrašas nėra baigtinis; veiklos vykdytojai gali pasirinkti taikyti papildomus kriterijus, jei jie padėtų nustatyti tikimybę, kad atitinkama biržos prekė ar produktas buvo pagamintas neteisėtai arba buvo susijęs su miškų naikinimu, arba jei tai padėtų įrodyti teisėtą gamybą arba gamybą nenaikinant miškų.

Jei atlikus rizikos vertinimą ir mažinant riziką padaroma išvada, kad kuris nors iš rizikos kriterijų rodo, jog rizikos lygis nėra nedidelis, turėtų būti laikoma, kad produkto rizika nėra nedidelė, todėl veiklos vykdytojas jo nepateikia Sąjungos rinkai arba jo iš Sąjungos rinkos neeksportuoja.

c) **Labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų pareigos**

Labai maži arba mažieji pirminiai veiklos vykdytojai yra veiklos vykdytojai, kuriems taikoma 4a straipsnyje nustatyta supaprastinta pareigų tvarka.

Vietoj pareigos pateikti išsamaus patikrinimo pareiškimą, jie informacinėje sistemoje privalo pateikti tik vienkartinę supaprastintą deklaraciją (4a straipsnio 2 dalis). Jie taip pat gali naudoti pašto adresą, o ne geografinę vietą, kaip reikalaujama pagal 9 straipsnio 1 dalies h punktą, su sąlyga, kad tas adresas aiškiai atitinka atitinkamų žemės sklypų arba, galvijų atveju, ūkio geografinę vietą.

Labai maži arba mažieji pirminiai veiklos vykdytojai privalo atlikti išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį ir sukurti bei nuolat atnaujinti procedūrų ir priemonių sistemą, kad užtikrintų, jog atitinkami produktai, kuriuos jie pateikia rinkai arba eksportuoja, atitiktų 3 straipsnį, kaip reikalaujama pagal 12 straipsnio 1 dalį.

Tačiau labai maži arba mažieji pirminiai veiklos vykdytojai iš esmės perka tik iš mažos rizikos šalies, todėl jie neprivalo atlikti rizikos vertinimo ir imtis rizikos mažinimo priemonių, kaip reikalaujama pagal 10 ir 11 straipsnius, išskyrus atvejus, kai jie gauna arba sužino svarbią informaciją, iš kurios matyti, kad rizika, jog atitinkami produktai gali neatitikti reikalavimų (4 straipsnio 4 dalies b punktas ir 13 straipsnio 2 dalis), nėra nedidelė.

Tai reiškia, kad apskritai jų išsamaus patikrinimo sistemą sudarys informacijos rinkimas pagal 9 straipsnį.

d) **Tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų ir prekiautojų pareigos**

Tolesniems tiekimo grandinės veiklos vykdytojams ir prekiautojams taikytinos pareigos nustatytos Reglamento 5 straipsnyje. Tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai privalo pateikti ar tiekti rinkai arba eksportuoti atitinkamus produktus tik turėdami pagal 5 straipsnio 3 dalį reikalaujamą informaciją (iš esmės tai tiekėjų ir verslo klientų tapatybės informacija), o tolesnių tiekimo grandinės veiklos vykdytojų arba prekiautojų, kurių tiekėjas yra veiklos vykdytojas, atveju – su produktais susijusių išsamaus patikrinimo pareiškimų registracijos numerius arba deklaracijų identifikatorius. Tai išplaukia iš 4 straipsnio 7 dalies, kurioje reikalaujama, kad veiklos vykdytojai tolesniems tiekimo grandinės veiklos vykdytojams ir prekiautojams praneštų su tais atitinkamais produktais susijusių išsamaus patikrinimo pareiškimų registracijos numerius arba, jei taikoma, deklaracijų identifikatorius.

Apibendrinant, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai patys neprivalo atlikti išsamaus patikrinimo, neturi pateikti išsamaus patikrinimo pareiškimų ir neprivalo įsitikinti, kad išsamus patikrinimas buvo atliktas ankstesnėse grandyse. Tačiau jie privalo rinkti ir saugoti 5 straipsnio 3 dalyje nurodytą informaciją ir, kompetentingoms institucijoms paprašius, joms tą informaciją pateikti.

Be to, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai, kurie nėra MVĮ, prieš pateikdami ar tiekdami rinkai arba iš jos eksportuodami atitinkamus produktus, turi užsiregistruoti 33 straipsnyje nurodytoje informacinėje sistemoje (5 straipsnio 2 dalis).

Sužinoję svarbią naują informaciją, įskaitant pagrįstus skundus, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai 5 straipsnio 5 dalimi įpareigojami nedelsiant informuoti valstybių narių, kurių rinkai jie pateikė arba tiekė atitinkamą produktą, kompetentingas institucijas, taip pat tolesnius tiekimo grandinės veiklos vykdytojus ir prekiautojus, kuriems jie tiekė atitinkamą produktą. Eksporto atveju tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai turi informuoti gamybos šalies kompetentingą instituciją.

Be to, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai, kurie nėra MVĮ, pagrįstų skundų atveju privalo patikrinti, ar buvo atliktas išsamus patikrinimas ir ar jo metu nustatyta, kad rizikos nėra arba yra tik nedidelė rizika (5 straipsnio 6 dalis). Jie atitinkamus produktus pateikia ar tiekia rinkai arba eksportuoja tik tada, jei atlikus patikrinimą nustatoma, kad neatitikties rizikos nėra arba ji yra nedidelė.

e) **Supaprastintas išsamus patikrinimas, t. y. pirkimas iš mažos rizikos šalių**

Veiklos vykdytojai, perkantys iš mažos rizikos šalių, privalo atlikti išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį, įvykdyti 9 straipsnyje nustatytus informacijos pateikimo reikalavimus ir sukurti išsamaus patikrinimo sistemą pagal 12 straipsnį.

Tačiau, remiantis 13 straipsniu, iš jų **nereikalaujama** vykdyti pareigas pagal 10 ir 11 straipsnius, jeigu jie, įvertinę:

i) atitinkamos tiekimo grandinės sudėtingumą ir

ii) reikalavimų apėjimo riziką arba susimaišymo su nežinomos kilmės produktais arba didelės rizikos ar standartinės rizikos šalių arba jų dalių kilmės produktais riziką,

įsitikino, kad visos atitinkamos biržos prekės ir produktai, kuriuos jie pateikia rinkai arba eksportuoja, buvo pagaminti tik tokiose šalyse ar jų dalyse, kurios pagal 29 straipsnį ([11]) klasifikuojamos kaip mažos rizikos.

Taikant supaprastintą išsamų patikrinimą pagal 13 straipsnį, tolesni informacijos vertinimo arba rizikos mažinimo veiksmai nereikalingi, nebent rinkdami informaciją arba atlikdami vertinimą, kurio reikalaujama pagal 13 straipsnį, veiklos vykdytojai sužinotų svarbią naują informaciją, rodančią, kad yra rizika, jog atitinkamas produktas, kurį jie ketina pateikti rinkai arba eksportuoti, neatitinka Reglamento.

Iš labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų paprastai nereikalaujama atlikti rizikos vertinimą ir imtis rizikos mažinimo priemonių, nes iš esmės jie yra veiklos vykdytojai, perkantys iš mažos rizikos šalies, išskyrus atvejus, kai jie gauna arba sužino svarbią informaciją, iš kurios matyti, kad rizika, jog atitinkami produktai neatitinka reikalavimų, nėra nedidelė.

([11]) Pagal 29 straipsnio 2 dalį, Komisija šalių arba jų dalių, kuriose yra maža arba didelė rizika, sąrašą pateiks įgyvendinimo aktuose. Naujausia šalių sąrašo redakcija pateikta Komisijos įgyvendinimo reglamente (ES) 2025/1093.

f) **Sąveika su Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva ir Reglamentu dėl priverčiamojo darbo**

Direktyvoje (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo ([12]) (toliau – ĮTIPD) nustatyta bendroji horizontalioji tvarumo išsamaus patikrinimo sistema, skirta labai didelėms ES ir ne ES įmonėms. MNR nustatyta miškų naikinimui taikoma sektorinė sistema, susijusi su konkrečiais tam tikrų produktų išsamaus patikrinimo aspektais. ĮTIPD ir MNR taikymo sritys skiriasi: MNR yra susijęs su subjektais, teikiančiais atitinkamus produktus ES rinkai arba juos eksportuojančiais, o ĮTIPD taikoma didelėms ES ir ne ES įmonėms, kurių apyvarta ir darbuotojų skaičius viršija tam tikrą dydį.

Kai konkrečios MNR nustatytos išsamaus patikrinimo taisyklės prieštarauja bendrosioms ĮTIPD taisyklėms, MNR nuostatos, kurios yra *lex specialis*, yra viršesnės už bendrąsias ĮTIPD taisykles (*lex generalis*), nes jose nustatytos išsamesnės ar konkretesnės pareigos, kuriomis siekiama tų pačių tikslų. Ši taisyklė nustatyta ĮTIPD 1 straipsnio 3 dalyje ir atitinka ES teisės principus, pagal kuriuos tokiais atvejais viršenybė teikiama *lex specialis*, o ne *lex generalis*. Bendrosios išsamaus patikrinimo gairės įmonėms pagal ĮTIPD bus paskelbtos ne vėliau kaip 2027 m. liepos 26 d. ĮTIPD taikymo pradžios data – 2029 m. liepos 26 d.

Reglamentu dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje ([13]) (toliau – Reglamentas dėl priverčiamojo darbo) ekonominės veiklos vykdytojams draudžiama Sąjungos rinkai pateikti ir tiekti arba iš jos eksportuoti produktus, pagamintus naudojant priverčiamąjį darbą. Kadangi jis taikomas visiems ekonominės veiklos vykdytojams, jis taikomas ir ekonominės veiklos vykdytojams, kuriems taikomas MNR. Reglamente dėl priverčiamojo darbo išsamaus patikrinimo pareigos ekonominės veiklos vykdytojams nėra nustatytos, tačiau išsamaus patikrinimo procesai, kurių reikalaujama pagal kitus ES teisės aktus, pavyzdžiui, ĮTIPD arba MNR, gali padėti nustatyti priverčiamojo darbo riziką ekonominės veiklos vykdytojų veikloje ir tiekimo grandinėse, užkirsti jai kelią, ją sumažinti, panaikinti arba atitaisyti. Siekdama sudaryti sąlygas laikytis Reglamento dėl priverčiamojo darbo, Komisija paskelbs išsamaus patikrinimo gaires, kurių tikslas – šalinti priverčiamojo darbo riziką tiekimo grandinėse.

5. **TERMINO „TIEKIMO GRANDINĖS SUDĖTINGUMAS“ IŠAIŠKINIMAS**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 8 straipsnis „Išsamus patikrinimas“; 9 straipsnis „Informacijos pateikimo reikalavimai“; 10 straipsnis „Rizikos vertinimas“; 11 straipsnis „Rizikos mažinimas“

Sąvoka „atitinkamos tiekimo grandinės sudėtingumas“ yra aiškiai nurodyta kaip rizikos vertinimo kriterijus MNR 10 straipsnio 2 dalies i punkte, todėl ji yra svarbi rizikos vertinimui ir rizikos mažinimui atliekant išsamų patikrinimą. Tai vienas iš kelių rizikos vertinimo ir rizikos mažinimo atliekant išsamų patikrinimą kriterijų, nustatytų 10 ir 11 straipsniuose.

Šis kriterijus grindžiamas tuo, kad atsekti atitinkamus produktus iki gamybos šalies ir žemės sklypų, kuriuose buvo pagamintos atitinkamos biržos prekės, gali būti sunkiau, jei tiekimo grandinė yra sudėtinga, ir tai yra veiksnys, susijęs su didesne neatitikties rizika. Dėl atitinkamos informacijos ir duomenų nenuoseklumo ir sunkumų gauti būtiną informaciją bet kuriame tiekimo grandinės etape gali padidėti reikalavimų neatitinkančių biržos prekių ar produktų patekimo į tiekimo grandinę rizika. Pirmiausia apsvarstoma, kokiu mastu atitinkamas biržos prekes, kurių yra atitinkamame produkte, galima atsekti iki žemės sklypų, kuriuose jos buvo pagamintos.

Neatitikties rizika padidės, jei dėl tiekimo grandinės sudėtingumo bus sunku nustatyti informaciją, kurios reikalaujama pagal MNR 9 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnio 2 dalį. Jei tiekimo grandinėje yra nenustatytų etapų arba yra bet kokių kitų neatitiktį rodančių faktų, galima daryti išvadą, kad rizika nėra nedidelė.

([12]) 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1760 dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937 ir Reglamentas (ES) 2023/2859, (OL L, 2024/1760, 2024 7 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj), 2026 m. vasario 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2026/470, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2006/43/EB, 2013/34/ES, (ES) 2022/2464 ir (ES) 2024/1760, kiek tai susiję su tam tikrais įmonių tvarumo atskaitomybės reikalavimais ir tam tikrais įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo reikalavimais (OL L, 2026/470, 2026 2 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).

([13]) Reglamentas (ES) 2024/3015 dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje (OL L, 2024/3015, 2024 12 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

Tiekimo grandinė tuo sudėtingesnė, kuo didesnis perdirbėjų ir tarpininkų, esančių tarp žemės sklypų gamybos šalyje ir veiklos vykdytojo, skaičius. Sudėtingumas taip pat gali padidėti, kai naujam atitinkamam produktui gaminti naudojamas daugiau nei vienas atitinkamas produktas arba jei atitinkamos biržos prekės gaunamos iš kelių gamybos šalių. Kita vertus, tikėtina, kad trumpose tiekimo grandinėse išsamus patikrinimas bus paprastesnis, o trumpa tiekimo grandinė, ypač jei taikomas supaprastintas išsamus patikrinimas pagal 13 straipsnį, gali būti vienas iš veiksnių, padedančių įrodyti, kad Reglamento apėjimo rizika yra nedidelė.

Tiekimo grandinės sudėtingumui įvertinti veiklos vykdytojai gali naudoti šį (nebaigtinį) klausimų, susijusių su atitinkamais produktais, kurie bus pateikiami ar tiekiami Sąjungos rinkai arba iš jos eksportuojami, sąrašą:

— Ar tiekimo grandinėje iki konkretaus atitinkamo produkto pateikimo Sąjungos rinkai, tiekimo jai arba eksportavimo iš jos buvo keli perdirbėjai ir (arba) etapai?

— Ar atitinkamame produkte yra atitinkamų biržos prekių, gautų iš kelių sklypų ir (arba) gamybos šalių?

— Ar atitinkamas produktas yra labai perdirbtas produktas (kurio sudėtyje gali būti daug kitų atitinkamų produktų)?

— Jei tai mediena:

  — Ar atitinkamas produktas sudarytas iš daugiau nei vienos rūšies medžių?

  — Ar mediena ir (arba) medienos produktais buvo prekiaujama daugiau nei vienoje šalyje?

  — Ar kurie nors atitinkami perdirbtieji produktai buvo perdirbti ar pagaminti trečiosiose valstybėse prieš juos pateikiant Sąjungos rinkai, juos tiekiant Sąjungos rinkai ar eksportuojant iš jos?

6. **TEISĖTUMAS**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 40 punktas ir 3 straipsnio „Draudimas“ b punktas

Pagal MNR 3 straipsnį, atitinkamos biržos prekės ir atitinkami produktai negali būti pateikiami ar tiekiami rinkai arba eksportuojami, jei nėra tenkinamos **visos** šios sąlygos:

a) jie nesusiję su miškų naikinimu,

b) **jie pagaminti pagal atitinkamus gamybos šalies teisės aktus** ir

c) dėl jų pateiktas išsamaus patikrinimo pareiškimas arba supaprastinta deklaracija.

Atitinkami produktai turi **atitikti visus tris kriterijus atskirai**, priešingu atveju veiklos vykdytojai turi susilaikyti nuo jų pateikimo rinkai arba eksporto.

a) **Atitinkami gamybos šalies teisės aktai**

Nustatant, ar atitinkama biržos prekė arba atitinkamas produktas buvo pagamintas pagal atitinkamus gamybos šalies teisės aktus, remiamasi tos šalies, kurioje biržos prekė arba, jei tai produktas, biržos prekė, kurios yra atitinkamame produkte, buvo išauginta, nuimta, gauta arba užauginta atitinkamuose žemės sklypuose arba, kiek tai susiję su galvijais, ūkiuose, teisės aktais.

MNR laikomasi lankstaus požiūrio ir jame išvardijamos kelios teisės sritys, nenurodant konkrečių teisės aktų, nes jie įvairiose šalyse skiriasi ir gali būti keičiami. Tačiau pagal MNR 2 straipsnio 40 punktą atitinkamais teisės aktais laikomi tik taikytini įstatymai **dėl gamybos vietovės teisinio statuso**. Tai reiškia, kad apskritai teisės aktų svarbą MNR 3 straipsnio b punkte nustatytam teisėtumo reikalavimui lemia ne tai, kad jie apskritai gali būti taikomi biržos prekių gamybos procese arba atitinkamų produktų ir atitinkamų biržos prekių tiekimo grandinėms, o tai, kad šie teisės aktai daro konkretų poveikį teritorijos, kurioje biržos prekės buvo pagamintos, teisiniam statusui arba turi jam įtakos.

Be to, MNR 2 straipsnio 40 punktas turi būti aiškinamas atsižvelgiant į MNR tikslus, nustatytus 1 straipsnio 1 dalies a ir b punktuose, o tai reiškia, kad teisės aktai taip pat svarbūs, jei jų turinys gali būti tiesiogiai susijęs su miškų naikinimo ir alinimo sustabdymu, atsižvelgiant į Sąjungos įsipareigojimą spręsti klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo problemas.

Šie atitinkami teisės aktai išsamiau patikslinami 2 straipsnio 40 punkto a–h papunkčiuose. Toliau pateiktame sąraše nurodoma keletas konkrečių pavyzdžių, kurie yra tik iliustracinio pobūdžio ir negali būti laikomi išsamiais:

— *žemės naudojimo teisės,* įskaitant įstatymus dėl medienos ruošos ir gamybos žemėje arba dėl žemės tvarkymo, pavyzdžiui:

  — teisės aktai dėl žemės, visų pirma žemės ūkio paskirties žemės ar miškų, perdavimo,

  — teisės aktai dėl žemės nuomos sandorių;

— *aplinkos apsauga*. Ryšį su tikslu sustabdyti miškų naikinimą ir alinimą, sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį arba apsaugoti biologinę įvairovę, turi, pavyzdžiui:

  — teisės aktai dėl saugomų teritorijų,

  — teisės aktai dėl gamtos apsaugos ir gamtos atkūrimo,

  — teisės aktai dėl laukinės gyvūnijos bei augalijos ir biologinės įvairovės apsaugos ir išsaugojimo,

  — teisės aktai dėl nykstančių rūšių,

  — teisės aktai, kuriais reglamentuojama žemės plėtra;

— *su miškais susijusios taisyklės, įskaitant miškotvarką ir biologinės įvairovės išsaugojimą, kai jos tiesiogiai susijusios su medienos ruoša*, pavyzdžiui,

  — teisės aktai dėl miškų apsaugos ir išsaugojimo ir dėl tvarios miškotvarkos,

  — kovos su miškų naikinimu teisės aktai,

  — teisės ruošti medieną teisiškai apibrėžtoje teritorijose;

— *trečiųjų asmenų teisės,* įskaitant naudojimo ir valdymo teises, kurioms poveikį daro atitinkamų biržos prekių ir produktų gamyba, ir tradicinės čiabuvių tautų ir vietos bendruomenių turimos žemės naudojimo teisės; tai gali būti, pvz., teisės į žemės mokestį arba uzufrukto teisės;

— *darbuotojų teisės* ir *žmogaus teisės,* saugomos pagal tarptautinę teisę, taikomos asmenims, esantiems atitinkamų biržos prekių gamybos teritorijoje tiek, kiek tai susiję su MNR, atsižvelgiant į jo 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus tikslus, arba asmenims, turintiems teises į atitinkamų biržos prekių ar produktų gamybos teritoriją, įskaitant čiabuvių tautų ir vietos bendruomenių teises, jei jos taikytinos arba į jas atsižvelgiama atitinkamuose nacionalinės teisės aktuose, pavyzdžiui, teisės į žemę, teritorijas ir išteklius, nuosavybės teisės, teisės, susijusios su čiabuvių tautų ir valstybių sutartimis, kontraktais ir kitais konstruktyviais susitarimais;

— *laisvo, išankstinio ir informacija grindžiamo sutikimo principas, be kita ko, kaip nustatyta JT deklaracijoje dėl čiabuvių tautų teisių*. Daugiau gairių dėl laisvo, išankstinio ir informacija grindžiamo sutikimo principo taikymo galima rasti, pvz., JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro interneto svetainėje, ir jose pažymima, kad valstybės turi vykdyti konsultacijas, kad būtų gautas sutikimas, prieš imantis bet kurio iš toliau nurodytų veiksmų:

  — projektų, darančių poveikį čiabuvių tautų teisėms į žemę, teritoriją ir išteklius, įskaitant kasybą ir kitokį išteklių naudojimą, vykdymo,

  — čiabuvių tautų perkėlimo iš jų žemės ar teritorijų,

  — restitucijos arba kitokio tinkamas žalos atlyginimo, jei žemė buvo konfiskuota, paimta, užimta arba jai padaryta žala be ją turėjusių čiabuvių laisvo, išankstinio ir informacija grindžiamo sutikimo;

— *mokesčių, kovos su korupcija, prekybos ir muitų taisyklės.*

— Taikytini teisės aktai, susiję su atitinkamomis tiekimo grandinėmis, vedančiomis į Sąjungos rinką arba išeinančioms iš jos, jei jie yra konkrečiai susiję su Reglamento tikslais arba, prekybos ir muitų teisės aktų atveju, jei jie konkrečiai susiję su atitinkamais žemės ūkio ar medienos gamybos sektoriais.

Komisija planuoja iki 2026 m. gruodžio mėn. sukurti atitinkamų teisės aktų saugyklą, kad gamybos šalys galėtų pateikti atitinkamų teisės aktų sąrašą pagal 2 straipsnio 40 dalį. Veiklos vykdytojai gali naudotis saugykla, kad padėtų sau vykdyti 9 straipsnio 1 dalies h punkte nustatytus informacijos pateikimo reikalavimus.

b) **Išsamus patikrinimas, susijęs su teisėtumu**

Veiklos vykdytojai turi žinoti kiekvienos šalies, iš kurios jie perka, teisės aktus, susijusius su gamybos vietovės teisiniu statusu. Atitinkami teisės aktai, be kita ko, gali būti:

— nacionalinės ir regioninės teisės aktai, įskaitant atitinkamus antrinės teisės aktus, ir

— tarptautinės teisės aktai, įskaitant daugiašales ir dvišales sutartis ir susitarimus, taikomi vidaus teisėje atitinkamai juos kodifikuojant ir įgyvendinant.

Pagal MNR 9 straipsnio 1 dalies h punktą vykdant išsamaus patikrinimo pareigą turi būti renkama informacija, taip pat dokumentai ir duomenys, kuriais įrodoma atitiktis gamybos šalyje taikytiniems teisės aktams. 1 dalies h punkte taip pat nurodyta, kad tokia informacija turi būti pakankamai įtikinama ir patikrinama.

Atsižvelgiant į tai, rinktinos informacijos pobūdis ir apimtis priklauso nuo konkrečios tiekimo grandinės, gamybos vietovės ir gamybos šalies. Veiklos vykdytojai gali naudotis įvairiais toliau išvardytais patikimais informacijos šaltiniais, iš kurių bendrai galima padaryti pagrįstą išvadą, kad atitinkamos biržos prekės buvo pagamintos laikantis atitinkamų gamybos šalies teisės aktų. Pagal 9 straipsnio 2 dalį, veiklos vykdytojai, kompetentingoms institucijoms paprašius, pateikia joms pagal šią dalį surinktą informaciją, dokumentus ir duomenis. Siekiant palengvinti vykdymo užtikrinimą, veiklos vykdytojai turėtų galėti paaiškinti, kodėl vieni dokumentai yra, o kitų nėra.

Kai pirminė veiklos vykdytojo turimos informacijos analizė rodo, kad neatitikties 3 straipsnio b punktui rizika yra didesnė, reikėtų teikti pirmenybę išsamesnių įrodymų apie tiekimo grandines, gamybos vietoves ir gamybos šalis rinkimui. Kita vertus, kai pirminė turimos informacijos analizė rodo, kad neatitikties 3 straipsnio b punktui rizika nedidelė, iš veiklos vykdytojų neturėtų būti reikalaujama rinkti išsamius duomenis apie tiekimo grandines, gamybos vietoves ir gamybos šalis. Pavyzdžiui, neturėtų būti reikalaujama, kad jie sistemingai rinktų išsamius teisinius dokumentus apie kiekvieną atskirą žemės sklypą, gautų konkrečių rūšių dokumentus (pavyzdžiui, atskirus žemės nuosavybės teisių dokumentus) arba sudarytų išsamų visų potencialiai svarbių įstatymų, teisinių dokumentų ar duomenų sąrašą.

Veiklos vykdytojui prieinama pirminė informacija gali apimti viešai prieinamą informaciją ir kitą informaciją, susijusią su gamybos vietove arba atitinkama tiekimo grandine, kurią veiklos vykdytojas žino dar prieš atlikdamas išsamų patikrinimą. Šiame etape veiklos vykdytojas visų pirma gali atsižvelgti į šalies rizikos kategoriją pagal MNR 29 straipsnį, taip pat, kai aktualu, į tarptautinių organizacijų paskelbtą informaciją, pavyzdžiui, Pasaulio banko pasaulinius valdymo rodiklius, ir viešas ataskaitas apie gamybos šalį ar vietovę arba atitinkamas tiekimo grandines, susijusias su atitinkamų biržos prekių gamyba.

Pareiga rinkti dokumentus ar kitą informaciją priklauso nuo skirtingos šalių reguliavimo tvarkos. Todėl turėtų būti suprantama, kad ši pareiga apima, kai taikytina:

— šalių institucijų išduotus oficialius dokumentus, kaip antai administracinius leidimus, pvz., iš oficialių registrų ir platformų, kuriuos sukūrė ir tvarko šalių institucijos;

— dokumentus, įrodančius sutartinius įsipareigojimus, įskaitant sutartis ir susitarimus su čiabuvių tautomis ar vietos bendruomenėmis;

— papildomą informaciją, kurią teikia valstybinės ir privačios sertifikavimo ar kitos trečiosios šalies patikrintos sistemos;

— teismų sprendimus;

— poveikio vertinimus, valdymo planus, aplinkosaugos audito ataskaitas.

Tai, be kita ko, informacija, susijusi su bet kokiu susitarimu, kuriuo suteikiama teisė naudoti atitinkamą plotą atitinkamos biržos prekės gamybos reikmėms. Tai, ar reikia žemės nuosavybės teisės dokumento ar kitų susitarimo dokumentų, priklauso nuo nacionalinės teisės aktų. Jei pagal vidaus teisę nereikalaujama turėti žemės nuosavybės teisės dokumento, kad būtų galima gaminti žemės ūkio produktus ir jais prekiauti, to nereikalaujama ir pagal MNR.

Taip pat gali būti naudingi šie papildomi dokumentai:

— dokumentai, kuriose nurodoma įmonės politika ir elgesio kodeksai;

— savanoriška atitinkamų biržos prekių gamintojo savideklaracija, kurioje jis deklaruoja, kad produktas pagamintas laikantis gamybos šalies teisės aktų;

— privačių subjektų ir trečiųjų teisių turėtojų socialinės atsakomybės susitarimai;

— konkrečios ataskaitos dėl valdymo ir su teisėmis susijusių reikalavimų bei ginčų.

Informacija, įskaitant dokumentus ir duomenis, gali būti renkama popierine arba elektronine forma.

Svarbu pažymėti, kad informacija, įskaitant dokumentus ir duomenis, pagal MNR 9 straipsnio 1 dalies h punktą taip pat turi būti renkama rizikos vertinimo tikslais (MNR 10 straipsnis) ir neturėtų būti laikoma nepriklausomu reikalavimu, nebent produktas būtų gautas tik iš mažos rizikos šalių ar jų dalių. Jei perkama tik iš mažos rizikos šalių ar jų dalių, pagal MNR 13 straipsnį veiklos vykdytojai privalo atlikti toliau nurodytus rizikos vertinimo veiksmus tik tuo atveju, jei gauna arba sužino svarbią informaciją, rodančią reikalavimų nesilaikymo arba apėjimo riziką.

Pagal MNR 10 straipsnio 1 dalį, surinkta informacija turi būti vertinama kaip visuma, kad būtų užtikrintas atsekamumas ir atitiktis visoje tiekimo grandinėje. Visa informacija turi būti išanalizuota ir patikrinta, t. y. veiklos vykdytojai turi gebėti įvertinti renkamų dokumentų turinį ir patikimumą bei suprasti skirtinguose dokumentuose pateiktos informacijos sąsajas. Paprastai atlikdamas vertinimą veiklos vykdytojas turėtų patikrinti:

— ar skirtingi dokumentai neprieštarauja vieni kitiems ir kitiems turimiems duomenims,

— kas konkrečiai įrodoma kiekvienu dokumentu,

— kuria sistema (pavyzdžiui, institucijų kontrole, nepriklausomu auditu ir pan.) grindžiamas dokumentas,

— kiekvieno dokumento patikimumą ir teisėtumą, t. y. tikimybę, kad jis yra suklastotas ar išduotas neteisėtai.

Veiklos vykdytojai turėtų imtis pagrįstų priemonių, kad įsitikintų, jog tokie dokumentai yra tikri, priklausomai nuo to, kaip jie įvertina bendrą padėtį gamybos šalyje. Šiuo atžvilgiu veiklos vykdytojas taip pat turėtų atsižvelgti į korupcijos (pvz., kyšininkavimo, slaptų susitarimų ar sukčiavimo) riziką. Visuotinai prieinama informacija apie korupcijos lygį šalyje ar subnacionaliniame regione pateikiama įvairiuose šaltiniuose, tokiuose kaip „Transparency International“ korupcijos suvokimo indeksas arba kiti panašūs pripažinti tarptautiniai indeksai ar svarbi informacija ([14]).

Tais atvejais, kai manoma, kad korupcijos lygis yra aukštas, gali būti, kad dokumentai negali būti laikomi patikimais, todėl gali reikėti atlikti papildomus patikrinimus. Tokiais atvejais dokumentus būtina tikrinti ypač atidžiai, nes gali būti priežasčių abejoti jų patikimumu.

Veiklos vykdytojai galėtų ne tik remtis pripažintais tarptautiniais indeksais, bet ir patikrinti sąlygų ir pažeidžiamų vietų sąrašus, įskaitant ankstesnius korupcijos įrodymus, kurie rodo didesnę riziką ir dėl to tikrinimas turi būti griežtesnis. Tokių papildomų įrodymų pavyzdžiai gali būti trečiosios šalies patikrintos sistemos (žr. šio rekomendacinio dokumento 10 skirsnį), nepriklausomi arba vidaus auditai arba atitinkamų produktų sekimo technologijų ir (arba) ekspertizės metodų, kurie gali padėti atskleisti korupcijos ar pažeidimų požymius, naudojimas.

([14]) Dėl tokių indeksų naudojimo taip pat žr. 2016 m. vasario 12 d. Komisijos pranešimo C(2016) 755 *final* (ES medienos reglamento rekomendacinis dokumentas) 4 skyrių.

Veiklos vykdytojams atliekant išsamų patikrinimą ir kompetentingoms institucijoms užtikrinant reikalavimų vykdymą galima pasitelkti duomenų analizę ir dirbtiniu intelektu pagrįstas priemones, skirtas prioritetams nustatyti, dokumentų nuoseklumui patikrinti ir galimiems nukrypimams išryškinti. Tačiau, neatsižvelgiant į tokių skaitmeninių priemonių naudojimą, galutinė atsakomybė už reikalavimų laikymąsi tenka veiklos vykdytojams ir kompetentingoms institucijoms.

7. **PRODUKTŲ APRĖPTIS**

a) **Paaiškinimas. Pakavimas ir pakavimo medžiagos**

Atitinkamos teisinės nuostatos: *MNR 2 straipsnis „Terminų apibrėžtys“; MNR I priedas*

MNR I priede pateiktas atitinkamų biržos prekių ir atitinkamų produktų, klasifikuojamų pagal Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2658/87 ([15]) I priede pateiktą Kombinuotąją nomenklatūrą, sąrašas.

SS kodas 4819 taikomas toliau išvardytoms prekėms – tai: *„dėžės, dėžutės, dėklai, krepšiai ir kitos pakavimo talpyklos iš popieriaus, kartono, celiuliozinės vatos arba celiuliozinių pluoštų klodų; dokumentų dėžės, laiškų dėtuvai ir panašūs dirbiniai iš popieriaus arba kartono, naudojami įstaigose, parduotuvėse arba turintys panašią paskirtį“*.

— Jei kuris nors iš pirmiau nurodytų gaminių pateikiamas rinkai arba eksportuojamas kaip atskiras produktas, o ne kaip kito produkto pakuotė, jiems *taikomas* MNR, todėl taikomos jame nustatytos pareigos.

— Jei pakavimo medžiaga arba pakavimo talpykla, kuriai priskiriamas SS kodas 4819, naudojama kitam produktui „prilaikyti, apsaugoti ar gabenti“, Reglamentas jai *netaikomas*.

SS kodas 4415 taikomas toliau išvardytoms prekėms – tai: *„medinės dėžės, dėžutės, grotelinės dėžės, būgnai ir panaši tara; mediniai kabelių būgnai; padėklai, dėžiniai padėklai ir kiti mediniai krovimo skydai; mediniai padėklų apvadai“*.

— Jei kuris nors iš pirmiau nurodytų gaminių pateikiamas rinkai arba eksportuojamas kaip atskiras produktas, jiems *taikomas* MNR, todėl taikomos jame nustatytos pareigos.

— 4415 pozicijai priskiriamiems gaminiams, naudojamiems *tik* kaip pakavimo medžiagos arba pakavimo talpyklos kitam rinkai pateiktam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti, MNR *netaikomas*.

Tie patys argumentai dėl pakavimo medžiagų taikomi ir SS kodams 4401, 4405, 4416.

Taikant šias kategorijas, vienkartinės pakavimo medžiagos ir pakavimo talpyklos atskiriamos nuo pakavimo medžiagų ir pakavimo talpyklų, kurios akivaizdžiai tinka naudoti pakartotinai:

— vienkartinėms pakavimo medžiagoms ir talpykloms, naudojamoms išimtinai tik kitam rinkai tiekiamam arba eksportuojamam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti, MNR netaikomas, kai jos naudojamos tuo tikslu;

— pakavimo medžiagoms ir pakavimo talpykloms, kurios akivaizdžiai tinka naudoti pakartotinai, naudojamoms išimtinai tik kitam rinkai tiekiamam arba eksportuojamam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti ir pateikiamos su tuo produktu, MNR netaikomas nuo jų naudojimo pagal tokią paskirtį momento ir vėliau. Pavyzdžiui, padėklams MNR nebūtų taikomas, jei po to, kai buvo panaudoti kitam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti, jie būtų vėl tiekiami rinkai arba eksportuojami.

([15]) 1987 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2658/87 dėl tarifų ir statistinės nomenklatūros bei dėl Bendrojo muitų tarifo (OL L 256, 1987 9 7, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1987/2658/oj).

Pakavimo medžiagas reikia toliau skirstyti į pakuotes, kurios laikomos suteikiančiomis produktui esminį požymį, ir pakuotes, kurios yra specialios formos arba kitaip pritaikytos konkrečiam produktui, tačiau nėra neatsiejama produkto dalis. Šie skirtumai paaiškinti Reglamente (EEB) Nr. 2658/87 pateiktos Kombinuotosios nomenklatūros ([16]) 5 bendrojoje aiškinimo taisyklėje, o pavyzdžiai pateikti toliau. Į Reglamento taikymo sritį patenka savo esminį požymį suteikiančios talpyklos, kurioms priskiriamas atskiras jų pačių SS kodas ir kurios klasifikuojamos nepriklausomai nuo jose laikomo produkto, o į Reglamento taikymo sritį nepatenka talpyklos, kurios yra specialios formos arba kitaip pritaikytos tam tikriems daiktams laikyti ir kurioms priskiriamas jose laikomų produktų SS kodas, jeigu šios talpyklos tinka ilgai naudoti ir pateikiamos kartu su daiktais, kuriems jos skirtos ir kurie paprastai jose parduodami (5 bendrosios taisyklės a punktas). Įprastinės pakuotės, pavyzdžiui, pakavimo medžiagos ir pakavimo talpyklos ([7]), pateikiamos kartu su jose supakuotomis prekėmis, turi būti klasifikuojamos kartu su tomis prekėmis, jei jos paprastai naudojamos tokioms prekėms pakuoti, o tai reiškia, kad jos į Reglamento taikymo sritį nepatenka (5 bendrosios taisyklės b punktas). Popierius ar kitos įvyniojimo medžiagos turėtų būti laikomos neatsiejama produkto dalimi, jei jos naudojamos produktui apsaugoti, gabenti ar transportuoti.

Tačiau tikėtina, kad šis papildomas skirstymas yra susijęs tik su nedidele prekių, kurioms taikomas Reglamentas, dalimi.

Apibendrinant, Reglamentas taikomas:

— pakavimo medžiagoms arba pakavimo talpykloms, kurios pateiktos ar tiekiamos rinkai arba eksportuojamos kaip atskiri produktai;

— talpykloms, kurios suteikia produktui savo esminį požymį.

Reglamentas netaikomas:

— vienkartinėms pakavimo medžiagoms ir pakavimo talpykloms, pateikiamoms kartu su prekėmis ir naudojamos išimtinai tik kitam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti;

— pakavimo medžiagoms ir pakavimo talpykloms, kurios akivaizdžiai tinka naudoti pakartotinai, naudojamoms išimtinai tik kitam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti, nuo jų naudojimo pagal tokią paskirtį momento ir vėliau.

b) **Paaiškinimas. Atliekos ir regeneruoti bei perdirbti produktai**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 40 konstatuojamoji dalis; MNR I priedas; Direktyvos 2008/98/EB 3 straipsnio 1 punktas

Ekonominės veiklos vykdytojai, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai, vykdydami savo ekonominę veiklą, gali tvarkyti naudotus produktus, kurių gyvavimo ciklas jau pasibaigęs ir kurie kitu atveju būtų išmesti kaip atliekos. Atliekos – medžiaga ar objektas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti (Direktyvos 2008/98/EB 3 straipsnio 1 punktas). Tokiems produktams MNR netaikomas. Tai reiškia, kad tokiais atvejais tokiems veiklos vykdytojams, tolesniems tiekimo grandinės veiklos vykdytojams ir prekiautojams MNR pareigos netaikomos.

Ši išimtis taikoma prekėms, kurios buvo pagamintos tik iš medžiagos, kurios gyvavimo ciklas baigėsi ir kuri kitu atveju būtų buvusi išmesta kaip atliekos (pvz., mediena, surinkta išmontavus pastatą, arba prekės, pagamintos iš kavos pupelių liekanų).

Ši išimtis **netaikoma** šalutiniams gamybos proceso produktams, kuriuose naudojama medžiaga, kuri nėra atliekos, t. y. medžiaga ar objektas, kurių turėtojas atsikrato, ketina ar privalo atsikratyti.

Praktinius naudojimo atvejus paaiškina toliau nurodyti klausimai ir atsakymai.

1 klausimas. Ar Reglamento nuostatos taikomos medienos skiedroms ir pjuvenoms, kurios yra šalutinis lentpjūvių produktas?

Taip, joms priskiriamas SS kodas 4401, kuriam taikomas MNR. Taip yra todėl, kad medienos skiedros ir pjuvenos gali būti naudojamos kaip malkinė mediena, todėl jų gyvavimo ciklas nėra pasibaigęs. Išimtis būtų taikoma medienos skiedroms ir (arba) pjuvenoms, kurios naudojamos tik kaip pakavimo medžiaga kitam produktui prilaikyti, apsaugoti ar gabenti.

([16]) Europos Sąjungos Kombinuotosios nomenklatūros paaiškinimai (OL C 119, 2019 3 29, p. 1).

2 klausimas. Ar Reglamento nuostatos taikomos baldams, pagamintiems iš medienos, surinktos išmontavus pastatą?

Ne, jei šie produktai pagaminti tik iš medžiagos, kurios gyvavimo ciklas baigėsi ir kuri kitu atveju būtų buvusi išmesta kaip atliekos, Reglamentas jiems netaikomas. Tačiau jei produktuose būtų kiek nors neperdirbtos medžiagos, tai daliai Reglamentas būtų taikomas.

3 klausimas. Ar Reglamento nuostatos taikomos produktams, pagamintiems iš perdirbtos arba regeneruotos medžiagos?

Ne, jei atitinkami produktai pagaminti tik iš perdirbtos medžiagos, MNR jiems netaikomas. Tačiau jei atitinkamuose produktuose būtų bet koks neperdirbtų ar neregeneruotų medžiagų kiekis, šiam kiekiui Reglamentas būtų taikomas (pvz., pirminei plaušienai, naudojamai popieriaus gamyboje, ir medienai, naudojamai padėklams taisyti).

4 klausimas. Ar Reglamento nuostatos taikomos kuro granulėms, pagamintoms iš tuščių vaisių kekių arba alyvpalmių sėklų kevalų?

Taip, jei tuščios vaisių kekės ir alyvpalmių sėklų kevalai (net ir granulių pavidalo) yra priskiriami kietiems šalutiniams alyvpalmių aliejaus ekstrahavimo proceso produktams, iš jų pagamintoms kuro granulėms priskiriamas MNR I priede nurodytas SS kodas 2306 60. Kuro granulėms Reglamentas netaikomas, jei jos pagamintos tik iš atliekoms priskiriamų medžiagų.

5 kausimas. Ar Reglamento nuostatos taikomos kavos tirščiams, skirtiems tualeto reikmenims arba trąšoms?

Ne, jei tirščiai yra, pavyzdžiui, kavinių atliekos ir kitu atveju būtų išmesti.

6 klausimas. Ar Reglamentas taikomas restauruotų padangų korpusams arba karkasams?

Naudoti padangų korpusai ir karkasai, paprastai naudojami padangoms restauruoti, į Reglamento taikymo sritį nepatenka, o restauruotos padangos į taikymo sritį patenka tik tiek, kiek tai susiję su nauju guminiu protektoriumi, naudojamu korpusams ir karkasams.

7 kausimas. Ar MNR taikomas atitinkamiems produktams, jei jie pagaminti iš biržos prekių, kurios nėra atitinkamos biržos prekės?

Reglamentas netaikomas produktams, pagamintiems iš biržos prekių, kurios nėra atitinkamos biržos prekės, net jei tie produktai atitinka tą patį Kombinuotosios nomenklatūros kodą kaip ir atitinkami produktai, pagaminti iš atitinkamų prekių. Reglamentas taikomas tik atitinkamiems produktams, pagamintiems iš atitinkamų biržos prekių.

Taip yra, pavyzdžiui, tokiais atvejais:

i) *Bos* genties ir jos pogenčių galvijai: *Bos*, *Bibos*, *Novibos* ir *Poephagus* galvijai, priskiriami SS 0102 21 ir 0102 29 subpozicijoms, patenka į MNR taikymo sritį, o afrikiniai buivolai (gentis *Syncerus*), stumbrai ir bizonai (gentis *Bison*) arba kiti gyvi jaučių pošeimio gyvūnai į jo taikymo sritį nepatenka;

ii) alyvpalmių aliejus, gautas iš *Elaeis* spp. rūšių alyvpalmių (įskaitant *Elaeis guineensis*), į MNR taikymo sritį patenka, tačiau atalių aliejus, gautas iš *Attalea* spp. genties atalių (įskaitant *Attalea speciosa*), ir kiti aliejai iš kitų rūšių palmių į MNR taikymo sritį nepatenka;

iii) kaučiukas, gautas iš brazilinių kaučiukmedžių (*Hevea brasiliensis*), į MNR taikymo sritį patenka, tačiau balata, gutaperčia, gvajulė, čiklė ir panašios gamtinės dervos, gautos iš kitų rūšių kaučiukmedžių, taip pat sintetinio kaučiuko produktai į MNR taikymo sritį nepatenka;

iv) medienos produktai į MNR taikymo sritį patenka, tačiau produktai, pagaminti iš rotango, bambuko ir kitų medienos pavidalo medžiagų, į MNR taikymo sritį nepatenka.

8. **REGULIARI IŠSAMAUS PATIKRINIMO SISTEMOS PRIEŽIŪRA**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 12 straipsnis „Išsamaus patikrinimo sistemų sukūrimas ir priežiūra, ataskaitų teikimas ir įrašų tvarkymas“

Kad veiklos vykdytojai, įskaitant labai mažus arba mažuosius pirminius veiklos vykdytojus, galėtų atlikti išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį, jie turi sukurti ir nuolat atnaujinti dokumentavimo, analizės, tikrinimo ir ataskaitų teikimo procedūrų ir priemonių sistemą (išsamaus patikrinimo sistemą). Išsamaus patikrinimo pagal MNR tikslas – pasiekti reikiamą rezultatą įrodant nuoseklius įmonių veiklos procesus. Svarbu, kad pagal 12 straipsnio 2 dalį veiklos vykdytojas **bent kartą per metus peržiūrėtų savo išsamaus patikrinimo sistemą**, siekdamas užtikrinti, kad atsakingi asmenys laikytųsi jiems taikomų procedūrų, taikomi procesai būtų veiksmingi ir būtų pasiekti reikiami rezultatai. Veiklos vykdytojai taip pat turėtų atnaujinti išsamaus patikrinimo sistemą, jei peržiūros metu arba bet kuriuo kitu metu sužino apie naujus pokyčius, kurie galėtų turėti įtakos išsamaus patikrinimo sistemos tikslams, pavyzdžiui, sistemos veiksmų ar procedūrų veiksmingumui ir išsamumui. Visi išsamaus patikrinimo sistemos naujiniai turi būti registruojami ir jų įrašai turi būti saugomi penkerius metus.

Peržiūrą gali atlikti veiklos vykdytojo organizacijoje dirbantis asmuo (jis turėtų būti nepriklausomas nuo procedūras atliekančių asmenų) arba išorės įstaiga. Atliekant peržiūrą turėtų būti nustatyti trūkumai ir problemos, o organizacijos vadovai turėtų nustatyti laikotarpį šiems trūkumams ir problemoms pašalinti.

Peržiūrint atitinkamo produkto išsamaus patikrinimo sistemą reikėtų, pavyzdžiui, patikrinti, ar yra dokumentuotos šios procedūros:

— informacijos, duomenų ir dokumentų, reikalingų atitikčiai įrodyti, rinkimo ir registravimo procedūros;

— rizikos, kad atitinkamame produkte arba bet kurioje jo sudedamojoje dalyje yra atitinkamų produktų arba atitinkamų biržos prekių, kurios nėra nesusijusios su miškų naikinimu arba nėra pagamintos laikantis atitinkamų gamybos šalies teisės aktų, vertinimas;

— veiksmų, kurių turi būtų imtasi atsižvelgiant į rizikos lygį, apibūdinimo procedūra.

Atliekant peržiūrą taip pat turėtų būti patikrinta, ar asmenys, atsakingi už kiekvieną procedūros etapą, jį supranta ir įgyvendina ir ar taikomos tinkamos kontrolės priemonės, kuriomis užtikrinama, kad procedūros būtų veiksmingos praktikoje (t. y. kad jas taikant būtų nustatomi atitinkami produktai, kurių neatitikties rizika nėra nedidelė, ir jų būtų atsisakoma). Geroji praktika rodo, kad norint įrodyti, jog peržiūra buvo atlikta, reikia dokumentuoti atliktus veiksmus ir peržiūros rezultatus.

9. **SUDĖTINIAI PRODUKTAI**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 4 straipsnis „Veiklos vykdytojų pareigos“; 9 straipsnis „Informacijos pateikimo reikalavimai“; 33 straipsnis „Informacinė sistema“

Veiklos vykdytojai, tolesni tiekimo grandinės veiklos vykdytojai ir prekiautojai gali dirbti su MNR I priede išvardytais atitinkamais produktais, kurių sudėtyje yra kitų atitinkamų produktų ar atitinkamų biržos prekių arba kurie yra dalinai iš jų pagaminti. Praktiškai šie produktai kartais vadinami sudėtiniais produktais, nors tai nėra MNR vartojamas teisinis terminas.

MNR nustatomos taisyklės, kuriomis užtikrinama, kad atitinkamos biržos prekės ir atitinkami produktai, kurių yra atitinkamuose produktuose arba iš kurių pagaminti atitinkami produktai, būtų tinkamai identifikuoti veiklos vykdytojui atliekant išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį. Tai būtina siekiant užtikrinti, kad visi atitinkami produktai atitiktų Reglamento reikalavimus.

Veiklos vykdytojai, atlikdami išsamų atitinkamų produktų, kuriuos jie pateikia rinkai arba eksportuoja iš jos, patikrinimą, turi laikytis 9 straipsnyje išvardytų informacijos pateikimo reikalavimų. Kai kuriais atvejais gali būti sudėtinga nustatyti atitinkamų biržos prekių, kurių yra atitinkamuose produktuose, rūšį, kilmę ir geografines vietas, visų pirma jei tai atgaminti produktai, pvz., popierius, plaušo plokštės ir smulkinių plokštės, arba labai perdirbti produktai, pvz., maisto produktai, kuriuose yra kakavos, tačiau ši informacija yra būtina, norint pateikti produktus rinkai arba juos eksportuoti. Daugiau informacijos rasite MNR tiekimo grandinės infografike.

Be to, Sąjungos rinkai pateikdamas arba eksportuodamas atitinkamus produktus, jei jų sudėtyje yra kitų atitinkamų produktų (išvardytų MNR I priede), kuriems anksčiau nebuvo taikomas išsamus patikrinimas, arba jie yra iš jų pagaminti, veiklos vykdytojas turi atlikti išsamų tų atitinkamo produkto dalių patikrinimą.

Sudėtiniuose produktuose gali būti daug atitinkamų produktų, priskiriamų skirtingoms biržos prekėms. Pavyzdžiui, šokoladinį batonėlį [SS 1806] gali sudaryti iš kakavos gauti produktai (kakavos milteliai [SS 1805] ir kakavos sviestas [SS 1804]) ir iš alyvpalmių gauti produktai (alyvpalmių aliejus [SS 1511]). Tokiais atvejais produktą ES rinkai pateikiantis arba jį iš ES rinkos eksportuojantis veiklos vykdytojas turės atlikti tik išsamų atitinkamų produktų, kurie įtraukti į MNR I priede nurodytos atitinkamos biržos prekės kategoriją, patikrinimą. Pavyzdžiui, šokolado plytelės [SS 1806] atveju tokia atitinkama biržos prekė yra kakava. Tai reiškia, kad išsamaus patikrinimo pareiga ir informacijos pateikimo reikalavimai taikomi tik I priedo dešiniojoje skiltyje prie atitinkamos biržos prekės išvardytiems atitinkamiems produktams, kurių yra šokolado batonėlio sudėtyje arba kuriuos naudojant jis buvo pagamintas, o šiuo atveju tai yra kakavos milteliai ir kakavos sviestas, priskiriami biržos prekei kakavai.

Informacijos pateikimo reikalavimai

Atlikdami išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį, veiklos vykdytojai, aprašydami savo atitinkamus produktus pagal 9 straipsnyje nustatytus informacijos pateikimo reikalavimus, turi įtraukti atitinkamas biržos prekes ar atitinkamus produktus, kurių yra jų atitinkamuose produktuose arba kurie naudojami tiems produktams gaminti.

Tai reiškia, kad veiklos vykdytojai turi rinkti informaciją apie atitinkamos biržos prekės buvimą atitinkamuose produktuose, kuriuos jie pateikia rinkai arba eksportuoja. Ši informacija apima žemės sklypų geografinę vietą (arba, kai taikytina, labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų atveju – pašto adresą, atitinkantį atitinkamų žemės sklypų ar įmonės geografinę vietą), kur buvo pagaminta atitinkama biržos prekė, kurios yra atitinkamuose produktuose arba kuri buvo naudojama atitinkamiems produktams gaminti, kartu su 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta papildoma informacija. Pagal 9 straipsnį, siekdami įvykdyti geografinės vietos informacijos pateikimo reikalavimus, taikomus jų atitinkamiems produktams, veiklos vykdytojai įtraukia:

— visų žemės sklypų, kuriuose buvo pagaminta atitinkama biržos prekė, kurios yra atitinkamuose produktuose arba kurią naudojant jie buvo pagaminti, geografinę vietą (arba, kai taikytina, labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų atveju – pašto adresą) *ir*

— pagaminimo datą arba laiko intervalą.

Jeigu atitinkamame produkte yra atitinkamos biržos prekės, pagamintos skirtinguose žemės sklypuose, arba jis buvo pagamintas ją naudojant, reikia nurodyti visų skirtingų žemės sklypų geografines vietas (arba, kai taikytina, labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų atveju – pašto adresą). Kalbant apie atitinkamus produktus, kuriuos sudaro galvijai arba kurie yra iš jų pagaminti, pagal 2 straipsnio 29 punktą geografinė vieta (arba, kai taikytina, labai mažų arba mažųjų pirminių veiklos vykdytojų atveju – pašto adresas) – tai visos patalpos ar statiniai, susiję su galvijų auginimu, įskaitant atsivedimo vietą ir, kai aktualu, ūkiai, kuriuose jie buvo laikomi (jei tai ūkininkavimas lauko sąlygomis – bet kokia aplinka arba vieta, kurioje laikinai arba nuolat laikomi gyvuliai) iki skerdimo.

Jei bet kuriame iš žemės sklypų, nustatytų bet kuriam atitinkamam produktui, kurio yra sudėtiniame atitinkamame produkte, nustatytas miškų naikinimas arba alinimas, toks produktas negali būti pateikiamas ar tiekiamas rinkai arba eksportuojamas (9 straipsnio 1 dalies d punktas).

Be to, 9 straipsnyje reikalaujama, kad atitinkamų produktų, kuriuose yra medienos arba kurie buvo pagaminti naudojant medieną, atveju būtų nurodyti visų rūšių bendriniai pavadinimai ir tikslūs moksliniai pavadinimai. Ši nuostata taikoma visiems atitinkamiems produktams, I priede išvardytiems prie biržos prekių kategorijos „mediena“. Kai kuriais atvejais gali būti sudėtinga nustatyti visas labai perdirbtų sudėtinių produktų, pavyzdžiui, smulkinių plokščių arba popieriaus, kiekvienos atitinkamos sudedamosios dalies rūšis. Tačiau jeigu produktui pagaminti buvo naudojama, pvz., skirtingų rūšių mediena, veiklos vykdytojas turės pateikti visų medienos, iš kurios galėjo būti pagamintas medienos produktas, rūšių sąrašą. Rūšys turėtų būti išvardytos pagal tarptautiniu mastu pripažintą medienos nomenklatūrą (pvz., 2003 m. spalio 1 d. DIN EN 13556 „Europoje naudojamos medienos nomenklatūra“).

10. **SERTIFIKAVIMO IR TREČIOSIOS ŠALIES ATLIEKAMO TIKRINIMO SISTEMŲ VAIDMUO ATLIEKANT RIZIKOS VERTINIMĄ IR MAŽINANT RIZIKĄ**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 52 konstatuojamoji dalis; 10 straipsnio „Rizikos vertinimas“ 2 dalies n punktas

Sertifikavimo ir trečiosios šalies patikrintos sistemos dažnai naudojamos konkretiems klientų reikalavimams dėl atitinkamų biržos prekių ir atitinkamų produktų įvykdyti. Tai, be kita ko, gali būti standartas, kuriame aprašoma praktika, kuri turi būti įgyvendinama gaminant sertifikuotas biržos prekes, ir kurį sudaro principai, kriterijai ir rodikliai; standarto laikymosi patikrinimo ir sertifikatų išdavimo reikalavimai ir atskiras kilmės grandinės sertifikavimas, kurio tikslas – visoje tiekimo grandinėje užtikrinti, kad produkte būtų tik sertifikuota arba trečiosios šalies patikrinta medžiaga (arba tam tikrais atvejais tam tikra jos procentinė dalis), gauta iš nustatytų ir sertifikuotų arba trečiosios šalies patikrintų gamintojų.

MNR pripažįstama, kad sertifikavimo ir kitos trečiosios šalies patikrintos sistemos gali suteikti naudingos informacijos apie atitiktį Reglamentui atliekant rizikos vertinimą pagal 10 straipsnį, nes jomis patvirtinami įrodymai, kad produktai yra teisėti ir nesusiję su miškų naikinimu. Tačiau tik tuo atveju, jei informacija atitinka atitinkamus 9 straipsnyje nustatytus reikalavimus, kaip nustatyta 10 straipsnio 2 dalies n punkte.

Iš tiesų sertifikavimo ir trečiosios šalies patikrintas sistemas valdo organizacija, kuri nėra atitinkamos biržos prekės gamybos ar tiekimo grandinės dalyvė. Be to, kai kurios iš šių sistemų dažnai naudojamos siekiant patikrinti, ar laikomasi tam tikrų standartų ar taisyklių, tačiau jas taikant nebūtinai sertifikuojamas pats produktas.

Šis rekomendacinis dokumentas visų pirma skirtas suinteresuotiesiems subjektams, svarstantiems galimybę naudotis sertifikavimo arba trečiosios šalies patikrintomis sistemomis, nes jos gali turėti pridėtinę vertę – teikti papildomą informaciją, pavyzdžiui, geografinės vietos koordinates, ir padėti išsamų patikrinimą atliekantiems veiklos vykdytojams įvertinti riziką, ar atitinkami produktai yra teisėti ir nesusiję su miškų naikinimu. MNR nenustatomas įpareigojimas: 1) veiklos vykdytojams naudotis tokiomis sistemomis, 2) gamintojams prie jų prisijungti ir 3) šalims gamintojoms kurti tokias sistemas. Naudojimasis trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemomis yra ne teisinis reikalavimas, o savanoriškas veiklos vykdytojo sprendimas. Jei veiklos vykdytojai nuspręstų pasinaudoti šiomis sistemomis, šis rekomendacinis dokumentas padės jiems įvertinti, kokiu mastu šios sistemos gali padėti įvykdyti MNR reikalavimus.

Sertifikavimo ir trečiosios šalies patikrintos sistemos gali atlikti svarbų vaidmenį skatinant tvarią žemės ūkio ir miškininkystės praktiką ir atsakingą tiekimo šaltinių pasirinkimą, didinant tiekimo grandinės skaidrumą ir palengvinant reikalavimų laikymąsi. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad savideklaracijos sistemų, kurios nepriklauso nuo trečiosios šalies atliekamo atestavimo procedūrų, šis rekomendacinis dokumentas neaprėpia ir jos iš esmės yra mažiau patikimos dėl nepriklausomumo ir nešališkumo trūkumo.

Šis rekomendacinis dokumentas taip pat aktualus nacionalinėms kompetentingoms institucijoms, nes jame pabrėžiama, kad, nors tokios sistemos gali būti naudojamos atliekant rizikos vertinimo procedūrą pagal 10 straipsnį, jos negali pakeisti veiklos vykdytojo atsakomybės už išsamų patikrinimą pagal 8 straipsnį. Tai reiškia, kad tokių sistemų naudojimas neužtikrina žaliojo koridoriaus, nes veiklos vykdytojas vis tiek privalo atlikti išsamų patikrinimą ir yra laikomas atsakingu, jei neįvykdo MNR nustatytų išsamaus patikrinimo reikalavimų.

Sistemų aprėptis, tikslai, struktūra ir veiklos metodai yra labai įvairūs. Svarbu skirti 1) tai, ar jos grindžiamos trečiosios šalies atliekamo atestavimo procedūra, pagal tai jos skirstomos į sertifikavimo ir trečiosios šalies patikrintas sistemas ir 2) savideklaracijos sistemas. Pastarųjų šis rekomendacinis dokumentas neaprėpia ir iš esmės jos yra ne tokios patikimos dėl nepriklausomumo ir nešališkumo trūkumo.

a) **Sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemų vaidmuo**

Svarstydamas, ar atliekant rizikos vertinimo procedūrą pagal 10 straipsnį pasinaudoti sertifikavimo sistemos arba trečiosios šalies patikrintos sistemos pateikta informacija kaip įrodymu, kad produktas yra teisėtas ir nesusijęs su miškų naikinimu, veiklos vykdytojas pirmiausia turėtų nustatyti, ar sistemos standartai atitinka atitinkamas MNR nuostatas. Šiuo atžvilgiu reikėtų pažymėti, kad veiklos vykdytojai taip pat gali trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemomis arba sertifikavimo sistemomis naudotis tik tam tikrų Reglamento reikalavimų laikymuisi užtikrinti.

Pagal sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemas paprastai reikalaujama, kad organizacijos, kurios yra trečiosios šalys, gebėtų įrodyti savo kvalifikaciją atlikti vertinimus per akreditavimo procesą, kuriuo nustatomi auditorių įgūdžių ir sistemų standartai, kurių sertifikavimo organizacijos privalo laikytis. Sertifikuoti arba patikrinti produktai paprastai ženklinami etikete, kurioje nurodomas sertifikavimo arba tikrinimo organizacijos pavadinimas ir tipas, taip pat audito proceso reikalavimai. Pagal sistemą taip pat gali būti reikalaujama, kad partneriai šią informaciją pateiktų kartu su siunta pateikiamuose oficialiuose dokumentuose. Šios organizacijos paprastai galės pateikti informaciją apie sertifikavimo aprėptį ir apie tai, kaip jis buvo taikomas atitinkamų produktų gamybos šalyje, įskaitant išsamią informaciją apie vietos audito pobūdį ir dažnumą.

Sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemos gali būti vertinamos pagal tris pagrindinius elementus: 1) atitinkamus standartus, t. y. veiklos reikalavimus, taikymo sritį, procedūras, šių sistemų besilaikančių įmonių politiką, 2) sistemų užtikrinamą įgyvendinimą, t. y. standartų įgyvendinimo, be kita ko, taikant būtinas priemones atitikčiai užtikrinti, taip pat atliekant auditus, mastą, ir 3) sistemų valdymo ypatumus ir (arba) patikimumo vertinimą, pavyzdžiui, skaidrumą, patikinimo procesus, priežiūrą ir kt. Veiklos vykdytojas turėtų reguliariai iš naujo įvertinti tokią informaciją, ypač atsižvelgdamas į MNR reikalavimus.

Kalbant apie MNR reikalavimus, tiek, kiek tai susiję su sertifikavimo arba trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemos teikiama informacija, veiklos vykdytojai turėtų išnagrinėti šiuos sertifikavimo arba trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemų aspektus pagal 1-ąjį elementą „atitinkami standartai“:

— sertifikavimo arba trečiosios šalies atliekamo tikrinimo apimties galiojimas, autentiškumas ir aktualumas (pvz., ar apima atitinkamas biržos prekes ir produktus, reglamentuojamus pagal MNR);

— atitinkamų teisinių reikalavimų, pavyzdžiui, suderinimo su termino „nesusijęs su miškų naikinimu“ apibrėžtimi ir 2020 m. gruodžio 31 d. atskaitos data, kaip nustatyta MNR 2 ir 3 straipsniuose, įtraukimas ir laikymasis;

— rizikos, kad atitinkamas produktas neatitiks teisėtumo reikalavimų ir miškų nenaikinimo reikalavimų, vertinimas;

— atitinkamų produktų atsekamumas, įskaitant žemės sklypų geografinę vietą;

— galimybė maišyti žinomos ir nežinomos kilmės medžiagas kilmės grandinės modelyje (tai nepriimtina pagal MNR) ([17]). Atitinkamą produktą, kurio kilmės grandinė sertifikuota, taip pat gali sudaryti sertifikuotos ir nesertifikuotos medžiagos iš įvairių šaltinių mišinys, dėl kurio turi būti gauta informacija apie tai, ar buvo atlikti nesertifikuotos dalies patikrinimai ir ar šiais patikrinimais tinkamai įrodoma atitiktis MNR reikalavimams. Todėl turi būti atlikta viso atitinkamo produkto išsamaus patikrinimo procedūra;

— galimybė naudoti masės balansą, kai reikalavimus atitinkantys produktai maišomi su nežinomos kilmės produktais (tai nepriimtina pagal MNR) ([18]);

— sistemos gebėjimas pateikti reikiamą informaciją kartu su įrodymais, kurie yra „pakankamai įtikinam[i] ir patikrinam[i]“, kaip nustatyta 9 straipsnyje.

Antra, pagal 2-ąjį elementą „sistemų užtikrinamas įgyvendinimas“ veiklos vykdytojai turėtų atsižvelgti į:

— informacijos apie sistemos valdymą prieinamumą, suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą sistemoje ir audito santraukas;

([17]) Pagal kai kurias sistemas sertifikuoti galima, kai tam tikra atitinkamo produkto procentinė dalis, paprastai nurodoma etiketėje, atitinka visą sertifikavimo standartą. Tokiais atvejais svarbu, kad veiklos vykdytojas gautų informaciją apie tai, ar buvo atliktos nesertifikuotos dalies patikros ir ar jomis tinkamai įrodoma, kad ir nesertifikuota dalis atitinka geografinės vietos ir miškų nenaikinimo elemento reikalavimus.

([18]) Pagal kai kurias sistemas galima sertifikuoti, kai naudojamas masės balansu grindžiamas kilmės grandinės modelis. Tačiau tokie mišrūs produktai neatitinka MNR. Pagal MNR leidžiami tik tie produktai, kurie visiškai atitinka pirmiau minėtus elementus, išskyrus mišrius produktus, kurių atveju remiamasi tam tikros procentinės dalies arba masės balansu grindžiamą kilmės grandinės modeliu.

— nemokamą ir viešai prieinamą bazę, kurioje kaupiami duomenys apie sertifikatų turėtojus, jų aprėptį, galiojimą, sertifikavimo statuso sustabdymo arba nutraukimo datą ir susijusias audito ataskaitas;

— skaidrias periodines, atsitiktines ir nepriklausomas patikras (taip pat ir atliekant auditą), atliekamas siekiant nustatyti, ar sertifikavimo arba trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistema atitinka savo standartus, taisykles ir procedūras;

— sertifikuotų medžiagų kiekio ir kilmės kontrolę visoje tiekimo grandinėje, įskaitant, pavyzdžiui, anatominės, cheminės ar DNR analizės naudojimą informacijai apie produkto ar tiekimo grandinės atsekamumą patikrinti;

— veiksmingą tiekimo grandinių apimčių tikrinimo kontrolę ([19]);

— panašių antspaudų ir (arba) teiginių, susijusių su skirtingų tipų sistemomis, naudojimą;

— esamas pagrįstas ataskaitas dėl galimų atitinkamos sertifikavimo arba trečiosios šalies patikrintos sistemos trūkumų ar problemų šalyse, iš kurių yra kilusios atitinkamos biržos prekės ar produktai;

— esamas pagrįstas ataskaitas dėl konkretaus gamintojo ar prekiautojo, kuris naudojasi atitinkama sertifikavimo arba trečiosios šalies patikrinta sistema.

Pagal 3-ąjį elementą „sistemų valdymas“ veiklos vykdytojai turėtų atsižvelgti į šiuos aspektus:

— galimus interesų konfliktus;

— sukčiavimo ir korupcijos kontrolės mastą ir išvadas;

— sertifikavimo arba trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemos atitiktį tarptautiniams arba Europos standartams (pvz., atitinkamoms ISO gairėms);

— pasekmes ir sankcijas nustačius pažeidimus, taip pat taisomuosius veiksmus, įskaitant sertifikavimo galiojimo sustabdymą, kol bus imtasi taisomųjų priemonių, taip pat atsižvelgiant į leidimo sertifikuoti produktus atšaukimo ir atnaujinimo procedūros spartą;

— nuostatų dėl suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo įtraukimą, taip pat sudarant sąlygas ir skatinant smulkiųjų ūkininkų (jei reikia) dalyvavimą sistemoje;

— informaciją apie organizacijų, kurios yra trečiosios šalys, teikiančios atitinkamas sertifikavimo ar tikrinimo paslaugas kaip akredituotos organizacijos, nepriklausomumą. Sistemos, su sistema susijusių auditorių arba trečiosios šalies auditorių, sistemos pasitelktų patikinimo procedūroms atlikti, patikinimais ar pareiškimais neturėtų būti remiamasi atskirai ir jie neturėtų būti laikomi galutiniais. Reikėtų atsižvelgti į kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant sistemos dalyvius, profesines sąjungas, darbuotojų ir smulkiųjų ūkininkų asociacijas, pilietinės visuomenės ir nevyriausybines organizacijas bei nepriklausomas audito ir patikinimo organizacijas, nuomones, jei jos yra pagrįstai prieinamos.

b) **Pagrindiniai faktai**

Sertifikavimo ir trečiosios šalies patikrintos sistemos yra viešos arba privačios, priklausomai nuo valdymo, jos modelio gali būti valdomos valstybėse. Jos gali būti privalomos arba savanoriškos, priklausomai nuo to, ar jos yra teisiškai privalomos. Privačiomis sistemomis veiklos vykdytojas naudojasi savanoriškai, o viešosios sistemos dažnai (nors nebūtinai) yra privalomos ir jas nustato šalys, iš kurių gaunami produktai. Tiek viešosiomis, tiek privačiomis sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo sistemomis siekiama sertifikuojant pripažinti gerus aplinkosaugos standartus, todėl daugelis jų labai prisidėjo prie žemės ūkio gamybos tvarumo didinimo visame pasaulyje.

([19]) Kilmės grandinės sertifikavimas gali būti naudojamas kaip įrodymas, kad į tiekimo grandinę nepateko jokia nežinoma arba neleistina biržos prekė. Tai paprastai grindžiama užtikrinimu, kad į tiekimo grandinę svarbiuosiuose valdymo taškuose galėtų patekti tik leidžiamos biržos prekės ir produktai ir kad produktą būtų galima atsekti ne iki kilmės vietos, o iki ankstesnio subjekto, kurio žinioje buvo produktas (tas subjektas taip pat turi būti sertifikuotas). Produkto, kurio kilmės grandinė sertifikuota, sudėtyje gali būti tiek sertifikuotų, tiek ir kitų leidžiamų medžiagų, gautų iš įvairių šaltinių. Taikydamas kilmės grandinės sertifikavimą, veiklos vykdytojas turėtų užtikrinti, kad visos medžiagos atitiktų MNR reikalavimus ir kad kontrolės priemonių pakaktų, kad reikalavimų neatitinkančios medžiagos nepatektų į tiekimo grandinę.

Nepaisant to, poveikio vertinime, atliktame prieš priimant MNR, remiantis kitais atitinkamais tyrimais, nustatyta ir keletas susirūpinimą keliančių aspektų, susijusių su tokiomis sistemomis, tarp jų – skirtingas skaidrumo lygis ir skirtingos taisyklė, procedūros ir kokybės užtikrinimo sistemos, taip pat susijusių su stebėsena, informacijos atskleidimu ir vykdymo užtikrinimu. Per daugelį jų veikimo metų taip pat kilo abejonių dėl kilmės grandinės sistemų veiksmingumo ir vientisumo bei jų atsparumo sukčiavimui. Be to, kai kurių privačių sistemų trūkumas – nepriklausomo audito nebuvimas. Komisijos užsakytame specialiame tyrime dėl miškų sektoriuje ir medienos produktams taikomų sertifikavimo ir tikrinimo sistemų padarytos panašios išvados, nurodant, kad trūksta skaidrumo ir kyla rizika, kad informacija gali būti dalinė ar net klaidinanti ([20]).

Privalomose viešosiose tikrinimo sistemose su privalomomis priemonėmis gali būti numatyti aukšti standartai tiek aprėpties, tiek įgyvendinimo požiūriu. Labai svarbu, kad jos apimtų visus šalies veiklos vykdytojus (įskaitant tiek pateikimą rinkai, tiek eksportą), kad būtų išvengta spragų ir nutekėjimo, kurie gali atsirasti dėl veiklos vykdytojų, kuriems sistema netaikoma. Jos taip pat gali užtikrinti geresnę smulkiųjų ūkininkų integraciją teikiant reikiamą paramą, kad būtų įveikta išlaidų problema, kuri dažnai laikoma didele, nes dėl masto ekonomijos MVĮ, palyginti su didesniais veiklos vykdytojais, yra nepalankioje padėtyje siekdamos sertifikavimo.

Kalbant apie privačių ir viešųjų sistemų patikimumą ir aktualumą, visi taikytini jų standartų elementai turėtų atitikti (tuo pačiu arba aukštesniu lygiu) MNR elementus, visų pirma susijusius su sąsajos su miškų nenaikinimu apibrėžtimi, geografinės vietos nustatymo reikalavimais, skaidrumu ir gamybos teisėtumu.

Šiomis aplinkybėmis svarbu pažymėti, kad ne visos sistemos apima standartus ir vertinimus, susijusius su atitinkamos biržos prekės gamybos teisėtumu, todėl gali būti tikslinga patikrinti, kokius teisėtumo reikalavimus jos aprėpia: tiek teisės aktus, tiek kriterijus ar rodiklius, kuriais remiamasi vertinant atitiktį. Pavyzdžiui, sistemose gali būti skirtingai apibrėžiama, kas gamybos šalyje laikytina atitinkamu įstatymu ar teisėta veikla arba į kokius rodiklius reikia atsižvelgti vertinant neteisėtumo riziką.

Vidinis sprendimų priėmimas ir valdymas, įskaitant tiesioginį tiekimo grandinės dalyvių, kurie siekia sertifikavimo ir yra sertifikuoti arba įsigyja ir naudoja sertifikuotus produktus, kad patenkintų klientų poreikius, dalyvavimą, taip pat yra elementai, turintys įtakos bet kurios atitinkamos sistemos įgyvendinimui, vykdymo užtikrinimui ir patikimumui.

Siekiant dar labiau palengvinti prekybą ir MNR reikalavimų laikymąsi, bus sukurta sertifikavimo sistemų saugykla, kurioje bus teikiama skaidri informacija apie esamų sistemų aprėptį ir kuria ekonominės veiklos vykdytojai galės remtis atlikdami išsamų patikrinimą, kad galėtų pateikti arba tiekti produktus ES rinkai, o kompetentingos institucijos – atlikdamos atitinkamas patikras.

Norėdami atsižvelgti į kitus svarbius visų formų sertifikavimo ir trečiosios šalies atliekamo tikrinimo elementus, susipažinkite su Komisijos poveikio vertinimu ([21]), ES žemės ūkio ir maisto produktų savanoriško sertifikavimo sistemų geriausios patirties gairėmis ([22]) ir Komisijos tyrimo dėl miškų sektoriuje ir medienos produktams taikomų sertifikavimo ir tikrinimo sistemų ([23]) išvadomis.

11. **NAUDOJIMAS ŽEMĖS ŪKIO TIKSLAIS**

1. **Įvadas**

Pagal MNR 3 straipsnio a punktą draudžiama pateikti ir tiekti Sąjungos rinkai arba iš jos eksportuoti atitinkamas biržos prekes ir atitinkamus produktus, jei jie nėra nesusiję su miškų naikinimu. 2 straipsnio 13 punkto a papunktyje apibrėžtas junginys „nesusijęs su miškų naikinimu“ reiškia, kad atitinkamuose produktuose, kurie buvo išauginti žemėje, kurioje po 2020 m. gruodžio 31 d. nebuvo naikinamas miškas, yra atitinkamų biržos prekių, jie buvo jomis šerti ar pagaminti jas naudojant ([24]). Pagal 2 straipsnio 3 punktą, terminas „miškų naikinimas“ – tai miškų pavertimas naudojimui žemės ūkio paskirties tikslais, neatsižvelgiant į tai, ar jis inicijuotas žmogaus.

([20]) Europos Komisija, ataskaita „Study on Certification and Verification Schemes in the Forest Sector and for Wood-based Products“, ES leidinių biuras, 2021.

([21]) Europos Komisija, SWD (2021) 326 *final*.

([22]) OL C 341, 2010 12 16, p. 5.

([23]) Europos Komisija, ataskaita „Study on Certification and Verification Schemes in the Forest Sector and for Wood-based Products“, ES leidinių biuras, 2021.

([24]) Kito 2 straipsnio 13 punkto b papunktyje nurodyto junginio „nesusijęs su miškų naikinimu“ elemento, kuriame nustatyta, kad atitinkami produktai, kuriuose yra medienos arba kurie buvo pagaminti naudojant medieną, gautą iš miško, kuris nebuvo alinamas, šis skyrius neapima – jame konkrečiai nagrinėjama naudojimo žemės ūkio paskirties tikslais apibrėžtis.

MNR 36 konstatuojamojoje dalyje paaiškinta, kad Komisija turėtų parengti gaires, kuriose būtų patikslintas termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ apibrėžties aiškinimas, visų pirma dėl miško pavertimo žeme, kai tokio pavertimo tikslas nėra žemės ūkis. Tokios gairės taip pat minimos Reglamento dėl gamtos atkūrimo ([25]) 31 konstatuojamojoje dalyje.

Todėl pagrindiniai šio skyriaus tikslai yra šie:

— paaiškinti miško apibrėžtį, techninių parametrų, naudojamų apibrėžiant mišką pagal MNR, t. y. ploto, vidutinio aukščio ir medžių lajų dangos, matavimą, ypač tais atvejais, kai medynai ribojasi arba persidengia su žemės ūkio paskirties žemės plotais (3 skirsnis);

— paaiškinti terminų „atidėti žemės ūkio plotai“ ir „žemės ūkio plantacijos“, nurodytų MNR 2 straipsnio 5 punkte, reikšmę, visų pirma sąlygas, kuriomis žemės ūkio paskirties žemės plotai, kurie, pvz., buvo atidėti, palikti pūdymui arba naudojami tam tikriems daigynams, taikant 2 straipsnį priskiriami naudojimui žemės ūkio tikslais, neatsižvelgiant į žemės ypatumus, ir paaiškinti miško pavertimo žemės ūkio paskirties žeme sąlygas (3 ir 4 skirsniai);

— pateikti gaires dėl aplinkybių, kuriomis žemės plotas, nepaisant to, kad po 2020 m. gruodžio 31 d. (MNR 2 straipsnio 13 punkte nustatyta atskaitos data) jis yra apaugęs medžiais, turėtų būti laikomas naudojamu žemės ūkio tikslais (4 skirsnis);

— paaiškinti atvejus, kai plotas, atitinkantis miško apibrėžtį, turėtų būti laikomas pertvarkytu naudoti ne žemės ūkio, o kitais tikslais, visų pirma:

  — kitais žemės naudojimo tikslais, siekiant išvengti invazinių svetimų rūšių patekimo ir plitimo neigiamo poveikio biologinei įvairovei, jį kuo labiau sumažinti, sušvelninti arba panaikinti,

  — pusiau natūralioms buveinėms, kurios tvarkomos ekstensyviai (pvz., ekologinės ganyklos), kaip reikalaujama išsaugojimo arba atkūrimo plane, kuriuo įgyvendinami įsipareigojimai pagal tarptautines gamtos ir biologinės įvairovės apsaugos ir atkūrimo konvencijas, arba

  — miškų gaisrų prevencijai arba atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtrai (2 skirsnis ir 4 skirsnio a punktas);

— išaiškinti sąvoką „naudojimas žemės ūkio tikslais“ pagal MNR, atsižvelgiant į apibrėžtis, nustatytas taikomuose ES teisės aktuose ir aiškinamosiose pastabose, dėl kurių susitarta tarptautiniu lygmeniu (4 skirsnis, 4 skirsnio c ir d punktai);

— paaiškinti medžiais apaugusių plotų, atitinkančių MNR apibrėžtis, pavyzdžiui, agrarinės miškininkystės, miškinės augalininkystės, miškinės gyvulininkystės ir miškinės augalininkystės-gyvulininkystės sistemų, kombinuotą ir sinerginį naudojimą (4 skirsnio d punktas);

— paaiškinti skirtingus žemės naudojimo tipus toje pačioje teritorijoje ir kadastrinių žemėlapių bei žemės registrų naudojimą (5 skirsnis).

2. **Paaiškinimas dėl miško pavertimo žeme, kurios paskirtis nėra naudojimas žemės ūkio tikslais**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 36 konstatuojamoji dalis, 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 3, 5 ir 13 punktai, 3 straipsnio „Draudimas“ a punktas

Pagal MNR 2 straipsnio 3 punktą, miškų naikinimas yra miškų pavertimas naudojimui žemės ūkio paskirties tikslais ir turėtų būti suprantamas kaip žemės naudojimo paskirties pakeitimas iš miško, apibrėžto MNR 2 straipsnio 4 punkte (išsamiai aptarta 3 skirsnyje), į naudojimą žemės ūkio tikslais, apibrėžtą MNR 2 straipsnio 5 punkte (išsamiai aptarta 4 skirsnyje, 4 skirsnio c ir d punktuose). Šiuo atžvilgiu pavertimo naudoti žemės ūkio tikslais mastas neturi reikšmės, todėl tokioje žemėje pagaminta biržos prekė, kuriai taikomas Reglamentas, neatitinka reikalavimų, jei miškas sunaikintas po 2020 m. gruodžio 31 d.

Ploto priskyrimas prie sunaikinto miško kategorijos grindžiamas objektyviu kriterijumi, ar miškas buvo pertvarkytas konkrečiam naudojimui ir tikslui, kuris nepriklauso nuo teisiškai įregistruoto žemės sklypo naudojimo būdo ir geografinių ribų arba nuo klausimo, kas išnaikino mišką ar dėl kokių priežasčių jis buvo išnaikintas.

([25]) OL L, 2024/1991, 2024 7 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj.

Reglamente miško pavertimas žeme, naudojama kitoms paskirtims, kurioms netaikoma naudojimo žemės ūkio tikslams apibrėžtis, reiškia, kad šis pertvarkymas miškų naikinimo apibrėžtį neįeina (išsami informacija apie naudojimą žemės ūkio tikslais pateikiama 4 skirsnyje). Tai, be kita ko, miško pavertimas miesto infrastruktūros, pavyzdžiui, elektros linijų, kelių, miestų ir gyvenviečių, teritorijomis, ne žemės ūkio pramonės objektams skirtomis teritorijomis arba atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtrai skirtomis teritorijomis.

Miško žemės paskirties keitimas taip pat nepatenka į MNR miškų naikinimo apibrėžtį, jei pagrindinis paskirties keitimo ir vėlesnio žemės naudojimo tikslas yra ne žemės ūkis, bet, pvz., atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtra, pramoninis naudojimas, biologinės įvairovės atkūrimas, miškų gaisrų prevencija, gyvūnų gerovė ekstremaliomis klimato sąlygomis arba invazinių svetimų rūšių valdymas. Pagalbinė žemės ūkio veikla gali būti vykdoma, kai ji yra būtina siekiant padėti įgyvendinti pagrindinį paskirties keitimo ir pakeistos paskirties žemės naudojimo tikslą (žr. 4 skirsnio a punktą) arba kai dėl žemės ūkio veiklos nekeičiamas pagrindinis miško naudojimas (žr. 4 skirsnio b punktą).

Atsakomybė už nuostatų vykdymą tenka valstybėms narėms. Taikydamos šias gaires atskiriems atvejams, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų tinkamai atsižvelgta į konkrečias kiekvieno atvejo aplinkybes, taip pat atsižvelgiant į atitinkamas Sutarties nuostatas. Tais atvejais, kai veikla yra nereikšminga, atsižvelgiant į visas susijusias aplinkybes, turėtų būti laikomasi proporcingumo principo.

3. **Termino „miškas“ apibrėžtis**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 4 punktas

Pagal MNR 2 straipsnio 4 punktą teritorija laikoma mišku, jeigu jai būdingi šie požymiai:

— **didesnis nei 0,5 hektaro žemės plotas**. Tai reiškia, kad medžių plotas, apibūdinamas medžių lajos dangos perimetru, siekia 0,5 hektaro arba daugiau;

— **medžių aukštis yra didesnis nei 5 metrai**. Tai reiškia, kad medžių viršūnės siekia vidutiniškai 5 metrus ar daugiau;

— **daugiau kaip 10 proc. dengia medžių laja**. Tai reiškia, kad medyną sudarančių medžių lajų dangos ir medyno užimamo ploto santykis yra didesnis nei 10 proc.;

— **medžiai gali pasiekti šias ribas *in situ***. Tai reiškia plotus, kuriuose auga jauni medžiai, kurie dar nepasiekė 10 proc. medžių lajų dangos ir 5 metrų aukščio, bet turėtų pasiekti. Tai visų pirma plotai, kurie yra laikinai neapaugę medžiais dėl plynojo kirtimo vykdant miškotvarkos praktiką arba dėl gaivalinių nelaimių ir kurie, kaip tikimasi, bus atkurti;

— **išskyrus žemę, daugiausia naudojamą žemės ūkio ar miesto reikmėms**. Tai reiškia, kad miškas apibrėžiamas tiek pagal tai, ar plote auga medžiai, tiek pagal tai, ar nėra kitos pagrindinės žemės naudojimo paskirties (žr. toliau, taip pat 4 skirsnį).

Žemės plotas, vidutinis medžių aukštis ir medžių lajų dangos ypatumai turi būti tokie, kaip nurodyta, arba turi būti įmanoma vienu metu pasiekti nurodytas ribines vertes in situ.

Taikant MNR, **žemės naudojimas miesto reikmėms** turėtų būti laikomas pagrindiniu, pavyzdžiui, miestų teritorijose esančių parkų ir sodų atveju, nepriklausomai nuo to, ar pasiektos miško apibrėžties ribinės vertės. Daugiau informacijos apie pagrindinį **naudojimą žemės ūkio tikslais** pateikiama 4 skirsnyje.

Jei tenkinami apibrėžties požymiai, miško plotas, be kita ko, yra:

— miškų apsuptos ar su jais glaudžiai susijusios miškininkystei naudojamos teritorijos, pavyzdžiui, miško keliai, priešgaisrinės juostos ir kiti nedideli atviri plotai, išskyrus atvejus, kai jos yra įkurtos nuosavoje individualioje nekilnojamojo turto valdoje;

— žemė, paprastai apleista daugiau kaip 10 metų, kurioje ataugę medžiai atitinka miško kriterijus (žr. 4 skirsnyje pateiktą informaciją apie atidėtą žemę ir laikinai pūdymui paliktą žemę);

— mangrovės potvynių ir atoslūgių zonose, neatsižvelgiant į tai, ar ši teritorija laikoma žeme, ar ne;

— miško teritorijoje auginamų miško rūšių daigynai, skirti miško savininkų reikmėms;

— plotai, esantys už teisiškai nustatytos miško žemės ribų, atitinkantys miško apibrėžties kriterijus.

Termino „miškas“ apibrėžtis neapima medynų žemės ūkio gamybos sistemose. Daugiau informacijos pateikiama 4 skirsnio c ir d punktuose.

4. **Termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ apibrėžtis ir išimtys**

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 5 punktas

Pagal MNR 2 straipsnio 5 punktą žemės plotas laikomas naudojamu žemės ūkio tikslais, jei žemės naudojimo paskirtis yra žemės ūkis.

a) *Žemės ūkio paskirties paaiškinimas*

Pagal 2 straipsnio 5 punktą žemės naudojimas žemės ūkio tikslais (be kita ko) apima šiuos atvejus:

— žemės ūkio plantacijas, apibrėžtas MNR 2 straipsnio 6 punkte. Išsamesnės gairės dėl žemės ūkio plantacijų pateikiamos 4 skirsnio c punkte;

— atidėtus žemės ūkio plotus. Atidėti žemės ūkio plotai turėtų būti vertinami kartu su laikinai pūdymui palikta žeme, kaip aptarta toliau šiame skirsnyje;

— gyvulininkystę. Tai apima laikinų ar daugiamečių ganyklų plotus ir ūkio pastatus, kuriuose auginami ir laikomi gyvūnai.

Pažymėtina, kad žemės ūkio plantacijos, atidėto žemės ūkio ploto ir gyvulininkystės kategorijos nėra baigtinis naudojimo žemės ūkio tikslais pavyzdžių sąrašas.

Taikant Reglamentą, žemės ūkio tikslais naudojama žemė turėtų būti suprantama kaip apimanti šias žemės naudojimo kategorijas:

— žemę, kurioje auga laikinieji pasėliai, t. y. visą žemę, kurioje auginami pasėliai, kurių vegetacijos ciklas paprastai trumpesnis nei vieni metai, įskaitant daugiamečius laikinuosius pasėlius;

— žemę, kurioje įveistos laikinosios pievos ir ganyklos, t. y. žemę, kurioje trumpiau nei penkerius metus iš eilės auga žoliniai pašariniai augalai arba šienauti ar ganyti skirta žolė;

— atidėtą žemę arba laikinai pūdymui paliktą žemę, t. y. žemės ūkio paskirties žemę, ilgą laiką nenaudojamą prieš ją vėl įdirbant, naudojant ganykloms ar kitai žemės ūkio veiklai. Tai gali būti žemės ūkio valdų sėjomainos sistemos dalis arba tai gali būti daroma dėl teisėtų priežasčių ar išskirtinių aplinkybių, tokių kaip ginkluotas konfliktas, potvynio žala, vandens trūkumas, išteklių neprieinamumas, įskaitant ekonomines, socialines (liga, paveldėjimo problemos) ar teisines priežastis (teisminiai ginčai ir kt.). Pastaba. Atidėta žemė arba pūdymui palikta žemė paprastai turėtų būti laikoma žemės ūkio tikslais naudojama žeme [dešimt] metų. Tačiau šis plotas gali būti laikomas žemės ūkio tikslais naudojama žeme ilgiau nei šį laikotarpį, jei įrodoma, kad žemės ūkio veiklos nebuvo galima atnaujinti dėl vienos iš pirmiau nurodytų priežasčių. Nurodyta priežastis turi apimti visą laikotarpį, kuriuo žemė buvo atidėta arba laikinai palikta pūdymui. Jei tai įrodoma, žemė turėtų būti nuolat laikoma žemės ūkio tikslais naudojama žeme, išskyrus atvejus, kai pagal nacionalinę teisę ji oficialiai pripažįstama mišku;

— žemę, kurioje auga daugiamečiai pasėliai, t. y. žemę, kurioje auginami ilgalaikiai pasėliai, kurių nereikia atsodinti kelerius metus, paprastai penkerius ar daugiau metų. Žemė, kurioje auga daugiamečiai pasėliai, taip pat apima žemę, naudojamą daugiamečiams pasėliams auginti po apsaugine danga, aprašytą 4 skirsnio b punkte;

— žemę, kurioje įveistos daugiametės pievos ir ganyklos, t. y. žemę, penkerius ar daugiau metų iš eilės naudojamą gyvūnams ganyti arba žaliesiems pašariniams augalams auginti, dirbant žemę arba natūraliai;

— žemę po ūkiniais pastatais ir ūkių kiemus, t. y. plotus, kuriuos užima naudojami ūkiniai pastatai (angarai, tvartai, rūsiai, silosinės), gyvulininkystės pastatai (arklidės, karvidės, avidės, paukštidės) ir ūkių kiemai.

— Jei pakankamai įtikinamais įrodymais galima įrodyti, kad i) iki 2020 m. gruodžio 31 d. žemės sklypas buvo naudojamas žemės ūkio tikslais, kaip aprašyta pirmiau, ir ii) jei gamintojas nusprendė iki tos datos arba po tos datos pasodinti trumpos rotacijos želdinių arba žemę laikinai apželdinti mišku ir tai žemei netaikomas miškotvarkos planas arba teisės aktai, pagal kuriuos tame žemės sklype reikalaujama tvarkyti mišką arba jį saugoti, laikoma, kad toks žemės sklypas ir toliau naudojamas žemės ūkio tikslais, taikant MNR, ir gamintojas gali tame žemės sklype tęsti žemės ūkio veiklą.

— Pirmiau minėtos žemės naudojimo žemės ūkio tikslais kategorijos taip pat gali apimti plotus, kuriuose yra kraštovaizdžio elementų, kurie skatinami biologinės įvairovės ar aplinkos apsaugos sumetimais.

Atkūrimas, invazinių rūšių valdymas, miškų gaisrų prevencija, gyvūnų gerovė, atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtra

Žemė, kuri buvo paversta vienos ar kelių pagrindinių toliau nurodytų paskirčių žeme, **neturėtų** būti suprantama kaip paversta žemės ūkio tikslais naudojama žeme, jeigu paskirtis pakeista siekiant:

— išvengti invazinių svetimų rūšių patekimo ir plitimo neigiamo poveikio biologinei įvairovei, jį kuo labiau sumažinti, sušvelninti ar panaikinti, jei priemonės neviršija to, kas tikrai būtina, ir tai pagrindžiama prevencijos planais, valdymo planais arba oficialiais įgaliojimais,

— užkirsti kelią miškų gaisrų rizikai arba ją kuo labiau sumažinti ir sušvelninti, jei priemonės neviršija to, kas tikrai būtina, ir tai pagrindžiama gaisrų prevencijos planais, miškotvarkos planais arba oficialiais įgaliojimais,

— užtikrinti, kad būtų laikomasi gyvūnų gerovės teisės aktų, kai statiniai (nuolatiniai ir laikini) gyvūnams laikyti yra būtini jų gerovei ir užima minimalų jiems pastatyti būtiną plotą ir kai ši veikla nedaro poveikio aplinkinių teritorijų priskyrimui miško kategorijai,

— užtikrinti vertingų didelės biologinės įvairovės ekosistemų (pvz., tam tikrų rūšių viržynų, šlapynių ar pievų) atkūrimą ir tolesnį išsaugojimą, jei to reikalaujama išsaugojimo arba atkūrimo plane (pavyzdžiui, saugomos teritorijos valdymo plane arba nacionaliniame ar regioniniame gamtos atkūrimo plane), įgyvendinant įsipareigojimus, nustatytus pasauliniuose daugiašaliuose susitarimuose dėl gamtos ir biologinės įvairovės apsaugos ir atkūrimo, pavyzdžiui, Biologinės įvairovės konvencijoje ir Kunmingo ir Monrealio pasaulinės biologinės įvairovės strategijoje, arba

— plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energetiką (pvz., įrengiant vėjo elektrinių parkus, fotovoltines elektrines),

net jei gali būti vykdoma pagalbinė žemės ūkio veikla, kai ji būtina siekiant pagrindinio paskirties keitimo tikslo ir palaikant žemės naudojimą po paskirties pakeitimo.

b) *Paaiškinimas dėl pagrindinio žemės naudojimo*

Pagal 2 straipsnio 4 punktą, jeigu žemė daugiausia naudojama žemės ūkiui, ji nepatenka į miško apibrėžtį.

Kalbant apie MNR, taikant 2 straipsnio 4 punkte pateiktoje termino „miškas“ apibrėžtyje nurodytas išskirtis, **naudojimas žemės ūkio tikslais** turėtų būti laikomas pagrindiniu naudojimu šiais atvejais (sąrašas nebaigtinis):

— sezoninis (pvz., vasarą) arba laikinas pagal miškinės gyvulininkystės sistemą vykdomas ganymas medžiais apaugusiuose plotuose, kurie nepriskiriami neliestų miškų kategorijai (pvz., pusiau natūraliose ganyklose arba natūraliose ganyklose su besikeičiančia medžių lajų danga);

— jei dėl klimato sąlygų (pvz., laikinos sniego dangos) miškinės gyvulininkystės arba miškinės augalininkystės veikla yra vykdoma tik tam tikru metų laikotarpiu, ji gali būti laikoma pagrindiniu naudojimu;

— apsauginių medžių grupių sudarymas įvairiais aplinkos ar biologinės įvairovės tikslais daugiausia žemės ūkio tikslais naudojamame žemės plote (pvz., ganykloje), net jei žemės plotas pasiekia miško apibrėžties ribines vertes.

Šie atvejai skiriasi nuo pagalbinės žemės ūkio veiklos, susijusios su paskirties keitimu siekiant atkurti buveines ar valdyti invazines svetimas rūšis, nepriskiriamos naudojimui žemės ūkio tikslais; žr. pirmiau.

Tačiau, taikant MNR, **naudojimas žemės ūkio tikslais neturėtų** būti laikomas **pagrindiniu**, pavyzdžiui, jei tai nedidelio masto šalutinių produktų (pvz., kavos) gamyba ir retkarčiais vykdomas ekstensyvus arba nedidelio masto ganymas miškuose, nedarantys žalingo poveikio miško buveinėms.

c) *Termino „žemės ūkio plantacija“ apibrėžtis*

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 6 punktas

Terminas „žemės ūkio plantacijos“ yra įtrauktas į MNR 2 straipsnio 5 punkte pateiktą termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ apibrėžtį.

MNR 2 straipsnio 6 punkte pateiktoje termino „žemės ūkio plantacijos“ apibrėžtyje visų pirma minima „medžiais apaugusi žemė žemės ūkio gamybos sistemose, pavyzdžiui, vaismedynuose, alyvpalmių plantacijose, alyvmedžių giraitėse“ ir daroma nuoroda į pasėlius, įskaitant daugiametes kultūras, kaip aprašyta 4 skirsnyje.

Antra, šioje apibrėžtyje minimos agrarinės miškininkystės sistemos, kuriose auga medžiai, po kuriais auginami pasėliai, o tai paaiškinta 4 skirsnio d punkte ir turi būti aiškinama kartu su išimtimi, kai pagrindinis žemės naudojimas nesikeičia. MNR 2 straipsnio 6 punkte papildomai paaiškinama, kad terminas „žemės ūkio plantacija“ apima visus atitinkamų biržos prekių, išskyrus medieną, plantacijas, todėl šios plantacijos įeina į termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ apibrėžtį.

Galiausiai MNR 2 straipsnio 6 punkte nustatyta, kad žemės ūkio plantacijos neįtraukiamos į termino „miškas“ apibrėžtį. Tai reiškia, kad žemės ūkio plantacijos kriterijus atitinkantys plotai neįeina į termino „miškas“ apibrėžtį, net jei juose yra tokių medžių kaip kaučiukmedžiai arba alyvpalmės.

d) *Termino „agrarinės miškininkystės sistema“ paaiškinimas*

Atitinkamos teisinės nuostatos:

MNR 37 konstatuojamoji dalis ir 2 straipsnio „Terminų apibrėžtys“ 6 punktas

Remiantis FAO dokumentais ([26]), agrarinė miškininkystė yra bendras pavadinimas, kuriuo vadinamos žemės naudojimo sistemos ir technologijos, kai daugiamečiai sumedėję augalai (medžiai, krūmai, palmės, bambukai ir kt.) tikslingai auginami tame pačiame žemės valdymo vienete kartu su žemės ūkio augalais ir (arba) gyvūnais, laikantis tam tikro erdvinio išdėstymo ar laiko sekos. Agrarinės miškininkystės sistemose tarp skirtingų komponentų vyksta ekologinė ir ekonominė sąveika. Yra dvi pagrindinės agrarinės miškininkystės sistemos: lygiagrečioji ir nuoseklioji. Lygiagrečiosiose sistemose tame pačiame žemės plote kartu auginami medžiai ir kultūriniai augalai arba gyvūnai, o nuosekliosiose sistemose kultūriniai augalai ir medžiai didžiąją dalį tos pačios erdvės užima paeiliui, taip sumažinant jų konkurenciją.

([26]) FAO 2003. Multilingual Thesaurus on Land Tenure. Chapter 7. Land in an agricultural, pastoral and forestry context.

Agrarinė miškininkystė taip pat gali būti susijusi su konkrečia miškininkystės praktika, kuria papildoma žemės ūkio veikla, pavyzdžiui, gerinant dirvožemio derlingumą, mažinant dirvožemio eroziją, gerinant baseininį vandens išteklių valdymą arba gyvuliams teikiant priedangą ir maistą ([27]).

37 konstatuojamojoje dalyje primenama, kad FAO apibrėžtyse agrarinės miškininkystės sistemos laikomos ne miškais, o naudojimu žemės ūkio tikslais ir kad jos apima įvairius atvejus, pavyzdžiui, kai kultūriniai augalai auginami po medžiais, taip pat miškinės augalininkystės, miškinės gyvulininkystės ir miškinės augalininkystės-gyvulininkystės sistemas.

Kadangi į MNR 2 straipsnio 4 punkte pateiktą termino „miškas“ apibrėžtį neįtraukta žemė, kuri daugiausia naudojama žemės ūkio tikslais, galima daryti išvadą, kad jei žemė daugiausia naudojama pagal agrarinės miškininkystės sistemas 37 konstatuojamojoje dalyje nurodytais tikslais, ji negali būti laikoma mišku. Šiuo atveju ir taikant Reglamentą ši žemė turi būti laikoma žemės ūkio tikslais naudojama žeme. Dėl pagalbinės žemės ūkio veiklos, apimančios agrarinės miškininkystės veiklą vykdant atkūrimą, žr. 2 skirsnį.

5. **Paaiškinimas dėl žemės naudojimo, kai toje pačioje teritorijoje žemė naudojama pagal kelias paskirtis, taip pat dėl žemės registrų ir kadastrinių žemėlapių naudojimo**

Jeigu žemės sklype yra ir plotas, kuriam taikoma termino „miškas“ apibrėžtis, ir plotas, kuris yra žemės ūkio tikslais naudojama žemė, abu plotai turi būti vertinami atskirai. Termino „miškas“ apibrėžties kriterijus atitinkantis plotas patenka į Reglamento taikymo sritį, o termino „naudojimas žemės ūkio tikslais“ kriterijus atitinkantis plotas nepatenka į Reglamento taikymo sritį paskirties keitimo požiūriu.

Tai, ar žemės sklypo dalis, naudojama žemės ūkiui, yra didesnė už žemės sklypo dalį, kuri pagal apibrėžtį laikoma mišku, nėra svarbu. Pavyzdžiui, tai reiškia, kad jei 10 hektarų žemės valdoje yra 2 hektarų plotas, kuris pagal objektyvius kriterijus gali būti laikomas miško plotu, o 8 hektarai dirbami žemės ūkio tikslais, tada 2 hektarai miško priskiriami miškui, neatsižvelgiant į tai, kad šis plotas sudaro tik 20 proc. viso žemės valdos ploto.

Vertinant, ar tam tikras žemės sklypas yra miškas, pirmenybė turėtų būti teikiama faktiniams miško požymiams, o ne žymėjimui žemės registruose ir kadastriniuose žemėlapiuose. Siekiant įrodyti, kad praeityje miškas buvo naudojamas žemės ūkio tikslais, žemės registrai ir kadastriniai žemėlapiai gali būti papildomi elementai, kuriais papildomi palydovų duomenys. Be to, miškotvarkos planai ir nustatytų miško plotų registrai gali būti naudingi nustatant, ar teritorija yra miškas, kol kas neturinti medžių lajų dangos, ypač tuo atveju, kai ji yra laikinai neapaugusi medžiais dėl miškotvarkos praktikos, gaivalinės nelaimės arba pirmaisiais miško įveisimo metais. Komisijos sukurta ES stebėjimo bazė ([28]) yra nemokama priemonė, kuria naudodamiesi visi suinteresuotieji subjektai gali sužinoti 2020 m. pasaulinį miško plotą. Tačiau stebėjimo bazė nėra vienintelė priemonė, ja naudotis nėra privaloma ir ji neturi teisinės galios. Viešieji ir privatieji suinteresuotieji subjektai gali naudoti bet kokius žemėlapius ar kitus duomenis, kurie, jų nuomone, yra tinkami išsamiam patikrinimui ar patikroms atlikti.

([27]) FAO 2020 m. žemės ūkio surašymo pasaulinė programa, 1 tomas, p. 120, 8.12.12 ir 8.12.13 punktai.

([28]) ES miškų naikinimo ir alinimo stebėjimo centras: https://forest-observatory.ec.europa.eu/forest/gfc2020.